

เลิกดื่มเถิดที่รัก

๒

รัตนา สารคุณ หมิงผู้สยบแอลกอฮอล์

กรมส่งเสริมสุขภาพ

ที่ปรึกษา

นพ. อ่ำพล จินดาวิณะ
นพ. อุกฤษฏ์ มลิินทางกูร

ฝ่ายอำนวยการ ประสานงาน

นริชา อัครวีระกุล
ณนุช มธุรพจน์
จรินทร์ คงศรีจันทร์
นวินดา จัดหงษา

บรรณาธิการ

ยุทธนา วรุณปิติกุล

ผู้เขียน

สร้อยแก้ว คำมาลา

ศิลปินกรรม และรูปเล่ม

สำนักพิมพ์ Organic Books

พิสูจน์อักษร

สมประสงค์ บุญผ่อง
ชนิษฐรัตน์ มัสพันธ์

ภาพปก

iced_T

จัดพิมพ์ และเผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น 2 อาคาร 88/37 ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ. เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0 2590 2304 โทรสาร 0 2590 -2311
เว็บไซต์: www.nationalhealth.or.th

คำนิยม

ถ้าถามว่าหากจะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่โลกแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว อะไรสำคัญที่สุด คำตอบอาจจะมีหลากหลาย แต่คงจะไม่ลงตัวถ้าไม่ใช่การมี “หัวใจของความเป็นมนุษย์”

ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่สามารถทำลายโลกได้ เพราะสัตว์อยู่ตามธรรมชาติ ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ผิดธรรมชาติได้ จึงทำลายโลกได้ มนุษย์มีความโลภมากผิดธรรมชาติ และสามารถคิดเทคโนโลยีที่ขยายความโลภให้มากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เทคโนโลยีที่วุ่นนั้นคือเงิน ในขณะที่อาหารเป็นของจริง แต่เงินไม่ใช่ของจริง ลองนึกภาพดูว่าจำนวนเงินนั้นเราสามารถเติมตัวเลขเพิ่มเข้าไปเท่าไรก็ได้ เช่น ๑๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐.....เติมไปจนสุดขอบฟ้าเลยก็ได้ แสดงว่ามันไม่ใช่ของจริง แต่เป็นมายาคติที่มาขยายความโลภออกไปอย่างไม่สิ้นสุด

เมื่อมนุษย์มาถือการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็เท่ากับเอาความโลภอันไม่มีที่สิ้นสุดเป็นตัวตั้ง การพัฒนาแบบนี้จึงไปทำลายทรัพยากรนานาชนิดเพื่อเปลี่ยนให้เป็นตัวเลขให้มากขึ้น ๆ โลกจึงถูกทำลายมากขึ้น ระบบวัฒนธรรมและระบบกวนการอยู่ร่วมกันจนวิกฤตและเครียดไปหมดจนไม่มีทางออกด้วยการ “พัฒนา”

แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติที่วิเศษสุดอยู่อย่างหนึ่ง ตามคำว่า “มนุษย์” นั้นเอง มนุษย์แปลว่าจิตใจสูง มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีจิตใจสูง

จิตใจสูงหมายถึงจิตใจที่เห็นแก่คนอื่น และสิ่งอื่นอย่างไม่น่าเชื่อถือ เพราะอย่างนี้ มนุษย์จึงมีความดีที่สามารถทำเรื่องดีได้อย่างสูงสุด เนื่องจากความดีสุด ๆ นี้เป็นศักยภาพในความเป็นมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกกันว่า “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ทุกคนเคยสัมผัสหัวใจของความเป็นมนุษย์มาด้วยกันทุกคนและรู้ว่ามันให้ความรู้สึกที่อบอุ่นและเป็นสุขอย่างล้าลึกเพียงใด

ในกระแสน้ำของอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม ก็ยังมีเรื่องดีดี หรือเรื่องที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์อยู่ในทุกพื้นที่ เพราะมันเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ ถ้าเราบันทึกเรื่องราวดีดีมาเผยแพร่กัน มนุษย์ก็จะมีความสุขและมีกำลังใจมากขึ้น ความสุขและความดีเป็นเรื่องที่ระบาดได้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) พยายามเคลื่อนไหว “สังคมไทยหัวใจมนุษย์” และพยายามส่งเสริมให้มี “ธนาคารของเรื่องราวดีดี” หวังว่าเรื่องราวดีดีเล่มนี้ จะเข้าไปสัมผัสส่วนลึกในจิตใจของผู้คนอย่างกว้างขวาง ด้วยสัมผัสส่วนลึกในจิตใจเท่านั้น ที่จะช่วยให้โลกงดงามน่าอยู่

ประเวศ วะสี

คำนิยม

แม้เราจะเพียรพยายามสร้างและรณรงค์ส่งเสริม “สังคมแห่งสุขภาวะ” ในรูปแบบต่างๆ มากมายเพียงใด แต่สังคมแห่งสุขภาวะที่แท้จริงย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมปราศจากเสียซึ่ง “หัวใจของความเป็นมนุษย์” หรืออาจสรุปคร่าวๆ ได้ว่า “คนที่มีคุณงามความดีอยู่ในหัวใจ” ย่อมมีจิตสำนึกห่วงใยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สรรพชีวิตทั้งมวล และสิ่งแวดล้อม และเมื่อบุคคลผู้นั้นลงมือกระทำการใดๆ เขาก็จะกระทำอยู่บนพื้นฐานของการไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับทุกคนและทุกสิ่งเหล่านั้น

เมื่อราวต้นปีที่ผ่านมานี้ คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่ผลการวิจัยในวารสารการแพทย์บริติช เมดิคัล มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ว่า จากการศึกษาพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างกว่า ๔,๗๐๐ คน เป็นเวลา ๒๐ ปี พบว่า “ความสุข” สามารถติดต่อบรรยากาศบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการได้รับทราบเรื่องราวและพบเห็นบุคคลที่มีความสุข และเมื่อบุคคลหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในเครือข่ายแห่งความสุขแล้ว เขาก็จะทำให้เพื่อนฝูง ญาติพี่น้องและคนใกล้ชิดมีโอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วย เพราะภาวะทางอารมณ์ของคนเราไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงคนเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับการกระทำและประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เราเกี่ยวข้องด้วยโดยตรงหรือไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัวก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสุขเป็นโรคติดต่ออย่างหนึ่ง

ด้วยนัยยะเดียวกันนี้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ก็น่าจะเป็นโรคติดต่อได้เช่นกัน และเรื่องราวดีดีที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ รวมถึงอีกหลายเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในธนาคารเรื่องราวดีดีแห่งชาติ ก็น่าจะช่วยให้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ติดต่อแพร่ขยายไปยังคนไทยทุกคนได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อนั้น ก็คงจะกล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “สังคมไทยคือสังคมแห่งสุขภาวะ”

นพ.มงคล ณ สงขลา

คำนำ

การเปลี่ยนแปลง- วลียอดฮิตแห่งปี 2551

แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลง คือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ภายใต้นามที่อาจเรียกได้ว่า “การพัฒนา”

นับแต่ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้น วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งออกห่างจาก “ธรรมชาติ” อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิต และวัฒนธรรมมากขึ้นทุกที จนทำให้ “ธรรมชาติแห่งหัวใจของความเป็นมนุษย์” เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

.....
ธรรมชาติแห่งความเคารพและเกรงกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นความมั่นใจและความมั่งคั่ง การที่จะเข้าควบคุมธรรมชาติ

ธรรมชาติแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างเพื่อนมนุษย์ เปลี่ยนไปเป็นการค้ากำไร และเอาใจเอาเปรียบ

ธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่าย เพราะปลูก เลี้ยงสัตว์ ฟังฟังและต่างตอบแทนกับธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตด้วยเทคโนโลยีทันสมัยที่คำนึงถึงปริมาณ มากกว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและสรรพชีวิต

ธรรมชาติแห่งการมองเห็นความงามของภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ท้องฟ้า ฯลฯ ในฐานะของทรัพยากรเพื่อ ส่วนรวม เปลี่ยนไปเป็นการครอบครองและตีมูลค่าในรูปของตัวเงิน

.....
ท้ายที่สุดแล้วความเปลี่ยนแปลงที่มีเศรษฐกิจและเงินเป็นตัวตั้งกลับนำสังคมมนุษย์ไปสู่ผลกระทบมากมาย

ป่าไม้ที่ลดลง มลพิษที่เพิ่มขึ้น ภัยธรรมชาติที่รุนแรง การขาดแคลนอาหารและแหล่งน้ำ

ความล้มเหลวของชุมชน ความเจ็บป่วย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม
หนี้สินท่วมหัว ฯลฯ

มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบนี้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง
เพราะตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย
ทั้งปวง

จึงมีผู้คนกลุ่มเล็กๆ หลากหลายกลุ่ม ได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง
บนแนวทางของการกลับคืนสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด

เช่นเดียวกับ ผู้คนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่มีส่วนร่วมในการร่าง
“พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550” เพื่อมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือ
กลไกในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ “สังคมสุขภาวะ”

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้ดำเนิน “โครงการ
ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุข ภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์”
ขึ้น โดยเล็งเห็นว่า สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์นั้นต้องอาศัย
การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ภายใต้
บริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจาก
กัลยาณมิตรทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหัวใจของความเป็น
มนุษย์เป็นพื้นฐาน

ด้วยยุทธศาสตร์ของโครงการฯ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้
ร่วมกัน พัฒนาระบบการสร้างและจัดการความรู้ที่เน้นในทางสร้างสรรค์สิ่ง
ดีงามให้เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารทางสังคมจนกลายเป็นกระแสสังคม
ที่นำไปสู่ค่านิยมใหม่ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการ
พัฒนาไปสู่สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

จากผู้พยายามควบคุมธรรมชาติ จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนรู้ เข้าใจ และ
ยอมรับในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

จากผู้ชาย จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้ให้

จากมุ่งค้ากำไรสูงสุด จึงเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพานรากฐานของความ
ห่วงใยต่อชีวิต และสังคม

จากที่เคยทำงานเพื่อเงินและการดิ้นรนไปสู่สถานภาพที่ (คิดว่า) สูงขึ้น
จึงเปลี่ยนมาเป็นความใส่ใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เคารพกัน
ในฐานะเพื่อนมนุษย์

เมื่อการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้คนให้คืนกลับมาสู่การเป็น “มนุษย์ที่มี
หัวใจของความเป็นมนุษย์” อีกครั้ง “เรื่องราวดีดี” มากมายที่กระจายตัวเกิดขึ้น
ณ มุมเล็ก มุมน้อย ทั่วไทย ทั่วโลก จึงเริ่มปรากฏขึ้นขึ้น

เรื่องราวดีดีส่วนหนึ่งจะนำมาเก็บไว้ใน “ธนาคารข้อมูลเรื่องราว
ดีดีแห่งชาติ” ซึ่งจะป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้เกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง เป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้กับผู้คนที่มุ่งมั่น
ในการสร้าง “สังคมที่ต้องการ” และที่สำคัญเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนอีก
กลุ่มหนึ่งที่กำลังมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน

เมื่ออ่าน “เรื่องราวดีดี” ในหนังสือเล่มนี้จบลง คุณอาจค้นพบว่า ...

ท้ายที่สุดแล้ว สุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง จะนำพาผู้คนกลับคืนสู่
ธรรมชาติ

สู่การมองเห็นคุณค่าของทุกสรรพสิ่งด้วยหัวใจ

อันเป็นหัวใจที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์

และเป็นความหมายที่แท้จริงของการพัฒนา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ

เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

ก็แค่เพียงมานหมอก	13
หยาดน้ำค้างบนยอดกระเจียว	19
ปั้นดาวให้เป็นดาว บันทองให้เป็นทอง	25
รัตนา สารคุณ	31
ก่อนที่ดอกไม้จะถูกขยี้ให้บอบช้ำกว่านี้	37
กระบวนการนำไปสู่การเลิกหมู่	43
แรงจูงใจอันร้ายลึก	47
เราแก้ไขอดีตไม่ได้ ต้องแก้ที่ปัจจุบัน	53
เข้าวันธรรมดาๆ วันหนึ่ง	57

ก็แค่เพียงบ้านหมอก

๒ ซ้าตันฤดูฝน

ละอองฝนร้อนตัวทิ้งลง เกล็ดบางพรหมลงเป็นผ่นขาวค่อยรุกไล่
หมัดลมบ้านเมืองเล็กๆ แห่งหนึ่งที่ประชากรล้วนเป็นปลูชนธรรมา มีรอยยิ้ม
มีเจ็บปวด มีอ่อนแอ มีหลงผิด และลึกสุดจิตใจยังใฝ่ดีในนามแห่งความ
เป็นมนุษย์

ละอองขาวเล็กน้อยจนแทบไร้น้ำหนัก แรงดึงดูดของโลกพามัน
ร้อนลง แต่ก็กระเซ็นกระสายไร้ทิศทาง ละอองน้ำเล็กๆ หมุนตัวลอยลงต่ำ
เดินขึ้นยามลมพัด แล้วก็ลอยลงต่ำเรื่อยๆ จนถึงพื้น

เด็กน้อยกระโดดเดินไล่จับละอองน้ำ แม้จะไม่อาจปฏิเสธสายลมที่
นำพาเสียงเอะอะโวยวายของหญิงผู้เป็นแม่มา ด้วยเกรงว่าพวกเขาจะ
ไม่สบาย แต่อยากทำหุวนลมเสียอย่าง พวกเขาจึงยังส่งเสียงหัวเราะ
ชูมือไล่จับละอองหมอกราวกับตนเองเป็นสายหมอกไปด้วย ไม่จำเป็นต้อง
มีทิศทาง ปลอดภัยการแบกรับน้ำหนัก และร้อนระเรงอย่างเป็นอิสระ

“ฟ้าวๆ เข้าบ้าน บ่เข้าแม่สิตี้เจ้าแองๆ”
(รีบเข้าบ้านเดี๋ยวนี้ ไม่อย่างนั้นแม่จะตีเจ้าให้เจ็บเลยทีเดียว)
เสียงไม่มีอาณุภาพน่ากลัวเพียงพอให้เหล่าโมเลกุลเล็กๆ ที่ทำปฏิกิริยา
จนก่อเกิดเคมีความสุขในสายเลือดเด็กน้อยให้หยุดลงได้
แสงเท่านั้นที่จะทำให้พวกเขาหยุดชะงัก
“อ้ากกกซี่!!”
เด็กน้อยเอามือกุมหน้าอกแล้วกระเสือกกระสนหนีไปเมื่อหันมา
เจอแสงเลเซอร์จากนัยน์ตาแม่ฉายเข้าร่างเขาอย่างจัง
เด็กน้อยยังคงหัวเราะ และกางมือสองข้างแปลงร่างเพื่อต่อสู้กับ
ปีศาจที่จะมาทำลายความสุขของเยาวชนโลก
“พวกเรา ลุย!!”
เด็กชายพุ่งตัวนำหน้าเข้าหาปีศาจ ก่อนจะหักตัวเลี้ยวหนีหนึ่ง
อย่างคล่องแคล่วเมื่อมือปีศาจกางออกจะจับมาตีด้วยกิ่งไม้
“ไม่มีทางจับตัวข้าได้หรอกเว้ย!”
เด็กชายหันมาแลบลิ้นปลิ้นดาใส่ พุดจาคล้ายถอดแบบมาจาก
ละคร
“จังกี้ไม่มีทาง เขียวขี้ม้าสามคอกไปบอกนายอำเภอเลยไป!”
เด็กชายว่าแล้วก็วิ่งเข้าบ้าน ขณะที่เพื่อนคนอื่นๆ ต่างก็แยกย้าย
เข้าประตูบ้านของตัวเอง
“มิ่งหนี่ แก่นกะไหลกคะลาที่หนึ่ง โตขึ้นสิเป็นจ้งได้หนี่”
(มิ่งหนี่ แก่นกะไหลกคะลาเป็นที่หนึ่ง โตขึ้นจะเป็นยังเงีงเงี้ย)
ปีศาจไร้แสงเลเซอร์จากดวงตาแล้ว บัดนี้มีเพียงแววมืดตาอาหาร
ที่ซุกซ่อนอย่างลึกลับก่อนจะโยนกิ่งไม้ทิ้งลงข้างทาง เดินเข้าบ้าน
เสียงซันนักรบโองดังแก๊งแก๊ง และเสียงร้องเพลงจากละคร

สังข์ทองก็ดิ่งลงบ้าน ไม่นานนัก เด็กชายก็ออกมายืนหน้าบ้าน แต่งชุดหล่อ
พร้อมขันดอกไม้ แก้มขาวด้วยแป้ง ดวงตาหมตจืด เมื่อแม่และตาเดิน
ออกมา เขาก็พร้อมสงบเสงี่ยมเดินตามหลังอย่างเงียบๆ
มันอาจจะเป็นเพียงยามเช้าธรรมดาๆ วันหนึ่งของหมู่บ้านเล็กๆ
แห่งนั้นเท่านั้น ถ้าหากนี่ไม่ใช่วันเข้าพรรษา เมฆหมอกหนานฟ้าเริ่มเปิด
ทางแสงตะวัน แต่เท่าที่มุ่งหน้าไปยังประตูวัดก็ทยอยก้าว ทยอยก้าว
รถเครื่องของชาวยุโรปสูงใหญ่ขับผ่านหน้าพวกเขาไปด้วยสีหน้า
ยิ้มแย้ม
“ไปแล้ว บักดาว” คนเป็นตาทัก
“ฟ่าวไป ฟ่าวไป สวยแล้วสิบ่ทำงาน” ชายคนนั้นตอบ
(ต้องรีบไปก่อน สายแล้วจะไม่ทำงาน)
เด็กชายหันมาถามตา
“นำดาวเห็นสิไปใส”
“ไปชอย (ช่วย) งานบ้านคำสมบูรณี่”
“งานอิหยังละ พ่อใหญ่”
“งานเล็กเหล้า”
เด็กชายขมวดคิ้ว
“แล้วบ้านเฮาบ่มีบ่ อิหยังต้องไปชอยบ้านเห็น”
“บ่มี บ้านเฮาเก่ง บ้านเฮาเล็กกันแล้ว”
“บ่ เลิกเบ็ดเลยบ่”
(จริงหรือ เลิกหมดเลยหรือเปล่า)
ตาเอามือเคาะหัวเขาเบาๆ “ปาด! สิเลิกเบ็ด ก็ซี้ตัวละ มันบ่เบ็ด
ดอก แต่บ้านเฮาสีเขากันหลายแล้ว”
(บ๊ะ เลิกหมดก็เรื่องโกหกแล้ว แต่บ้านเรลาดไปได้มากแล้ว)

เด็กชายเห็นท่าดาจะพูดอีกยาว เขารู้ดีว่าตามักฉวยโอกาสนี้
อบรมสั่งสอนเขาเสมอ หากเขาไหวตัวไม่ทันก็จะต้องถูกจับนั่งฟัง หรือไม่
ก็... นั่นอะไร มือตายี่นมาละ ลองได้จับมืออีกข้างเขาไว้ทำให้เป็นจูมมือ
เข้าวัด ที่แท้ก็ป้องกันไม่ให้เขาหนีต่างหาก เพื่อดาจะได้อบรมเขาไปจนถึง
หน้าประตูเลยทีเดียว

*"นั่นแม่ใหญ่หลากับบักบอยช้อยสิไปเดินนำพวกมันเด้อ"
(นั่นนายหลากับบอย ผมจะไปเดินกับพวกนั้นนะครับ)*

แล้วเด็กชายก็วิ่งตื้อทันทีก่อนที่มือชวจะเอื้อมมาพันธนาการ

ความรักใคร่ห่วงใย

ผู้ใหญ่บ้าน สมศักดิ์ มีทองแสน วัย 56 ปี มองหลานชายจอมชน
วิ่งหนีอย่างรู้ทันก็ได้แต่หัวเราะหึหึ

เริ่มสาย ฟ้าหมอกละอองฝนที่ห่มคลุมหมู่บ้านก็เลื่อนสลาย เหลือ
ไว้ก็เพียงความแจ่มใสของรุ่งอรุณในหมู่บ้านอันเงียบสงบ ทั้งที่ก่อนนั้นมัน
ไม่เคยเงียบสงบเลยแม้แต่บ่อยเดียว

ทุกวี่วันเสียงมอเตอร์ไซค์ของกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ไปตัดแปลงท่อไอเสีย
จะแล่นไปแจกจ่ายความตลกตกใจให้แก่ทุกคนทุกบ้าน หรือบางคนอาจ
ถึงกับหัวใจเต้นแรง พานจะหัวใจวายเอา เพราะการแผดเผาของ
เครื่องยนต์ดังบาดหู

กลุ่มวัยรุ่นนี้คือคณะของ คำมาตั้งวงสุราฮาเฮ บ้างก็แอบเสพยา
อันเป็นที่รู้จักดี แต่ก็ไม่มีใครจัดการอะไรได้ แล้วจะไปโทษเด็กได้อย่างไร
ในเมื่อพวกผู้ใหญ่นั่นหรือ หนักยิ่งกว่าเสียอีก ลำพังแค่ตั้งวงเหล้ายังไม่
เท่าไร แต่เดี่ยวทะเลาะวิวาท เดี่ยวชกต่อยตีรันฟันแทง จนเขาซึ่งขณะ
นั้นทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตั้งขึ้นบ้านผู้ใหญ่บ้านทุกเดือน เดือนละสอง
สามหนเพื่อไกลเกลี่ยปัญหาการทะเลาะกันของลูกบ้าน

เหนือ...แต่ก็เหมือนว่านี่เป็นเหตุการณ์ปกติของหมู่บ้าน ทุกคน
จึงได้แต่เจียบบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ปล่อยให้ทุกอย่างดำเนินต่อไป กระทั่ง
เรื่องเลวร้ายที่สุดเกิดขึ้น นั่นเป็นแรงกระแทกกระทั้นครั้งสำคัญที่ทำให้
กำนันหญิงซึ่งอยู่อีกหมู่บ้านหนึ่งต้องออกมาเอ่ยปากให้ช่วยกันทำอะไร
สักอย่างเพื่อฟื้นฟูความสงบกลับคืนมา

พ่อใหญ่สมศักดิ์ มีทองแสน มองลูกบ้านที่ทยอยเดินเข้าวัดด้วยความ
พอใจ สุขใจ มีเสียงทักทายกันเบาๆ ในยามสายตลอดทางเดิน และ
บางสายตาก็เหลือบมองหญิงสาวแปลกหน้าสะพายกล้องถ่ายรูปที่เข้ามา
ปรากฏภายในหมู่บ้านวันนี้

"เขามาเขียนเรื่องการเลิกเหล้าของหมู่บ้านของเรา"

พ่อใหญ่สมศักดิ์แนะนำเธอซึ่งเดินตามหลังอยู่ห่างๆ ให้ชาวบ้าน
ได้รู้จัก ทุกคนยิ้มแย้มถามไถ่ว่ามาแต่ใด เป็นคนจังหวัดไหน แต่ไม่มีใคร
แปลกใจเลยกับการมายืนถ่ายรูปและพูดคุย เพราะคนที่นี่เคยชินกับการที่
คนนอกหมู่บ้านเข้ามาศึกษาดูงานเรื่องการรณรงค์ให้ลูกบ้านเลิกเหล้า
ไม่ว่าจะมาจากเชียงใหม่ ชุมพร ลำพูน นครราชสีมา ฯลฯ ทุกสารทิศที่ได้
ทราบข่าวว่า มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเมืองไทยเลิกกินเหล้ากันแล้ว

ภาพของความเงียบสงบของหมู่บ้าน ณ วันนี้ เป็นภาพที่คนนอก
หมู่บ้านยากจะจินตนาการได้ออกว่าในอดีตที่นี้เคยมีเหตุการณ์ที่เลวร้าย
อย่างไร

มันเป็นเพียงสายหมอกบางเบาที่ปกคลุมยามแสงแดดอ่อนแอ
เท่านั้น เพียงมีจิตใจกล้าแข็งไม่หวั่นกลัว ตั้งเด็กน้อยวิ่งสู้รบกับปีศาจ เรา
ก็จะปราบเหล่ามารออกไปได้

ใช่ไหม ผู้ใหญ่?

หยาดน้ำค้างบนยอดกระเจียว

หมู่บ้านคำกลางเป็น 1 ใน 14 หมู่บ้านของตำบลโนนหนามแท่ง อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ มีประชากรทั้งหมด 1,046 คน 232 ครอบครั้ว

หมู่บ้านแห่งนี้แม้จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองก็จริงแต่ไกลจากตัวเมืองราวยี่สิบกิโลเมตร และห่างจากถนนใหญ่อีกกว่าสิบกิโลเมตร ก่อนเข้าถึงตัวหมู่บ้านเป็นไร่นาปาดง ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้ติดติดหมู่บ้านอื่น ยกเว้นหมู่บ้านคำสมบูรณ์ซึ่งแยกออกมาเป็นหมู่บ้านใหม่ในภายหลัง

หมู่บ้านคำกลางเป็นหมู่บ้านเก่าแก่อยู่กันมานานหลายชั่วคน คนในหมู่บ้านทั้งหมดล้วนรู้จักกันดี ส่วนใหญ่ก็นับเนื่องเป็นญาติพี่น้อง หากจะมีคนแปลกหน้าเข้ามาสักคนก็ย่อมรู้ได้ทันทีว่าไม่ใช่คนหมู่บ้านนี้แน่นอน

แต่ในอดีตชาวบ้านค้ากลาง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและ ดำเนินชีวิตตั้งคนไทยอีสานดั้งเดิม ที่แทบไม่ข้องเกี่ยวกับเงินทอง เพียง แค่ปลูกข้าวให้พอกินทั้งปี และ หาผักหาปลาไป ขายเหลือสิ่งใด ก็เอื้อเพื่อ แบ่งปัน เท่านั้นเอง

ชีวิตของพวกเขาเริ่มเปลี่ยน ไปตามกระแสการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในยุคของพลเอกชาติชาย

ชุนพะวุ้น ที่เน้นนโยบาย *เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า* การผลิต ภาคอุตสาหกรรมเกิดความต้องการทางแรงงานเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ ผู้ชายของหมู่บ้านมุ่งหน้าเข้าเมืองหลวงทำงานใช้แรง เมื่อกลับมาบ้าน แต่ละครั้งก็จะหอบหิ้วข้าวของแปลกตามาฝากพ่อแม่ลูกหลาน อันนำ ความพึงพอใจและความตื่นเต้นมาให้ทุกคน คนที่ไม่เคยไปก็อยากไป เพิ่มมากขึ้น

เม็ดเงินที่มีให้จับจ่ายใช้สอย ทำให้คนในหมู่บ้านเริ่มนิยมซื้อสินค้า ที่แต่ก่อนอาจเคยดูเป็นของสิ้นเปลือง แต่บัดนี้มันกลับเป็นสิ่งที่ขว นให้ภาคภูมิใจ หนึ่งในนั้นคือเหล้าสี หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า **เหล้าของรัฐบาล** ส่วนเหล้าของชาวบ้านคือ เหล้าโท

การกินเหล้าสีแสดงถึงความมีฐานะและรสนิยมเลิศวิไล ดังนั้น เมื่อใครกลับมาบ้านก็ต้องหอบหิ้วเหล้าสีมาฝากญาติพี่น้อง นานวันเข้า เหล้าสีกลายเป็นของที่ทุกคนต้องการ (นอกจากเพื่อความสนุกในการกินดื่ม แล้ว ยังเพื่อแสดงสถานภาพที่ดีขึ้นของตน) เหล้ารัฐบาลจึงถูกนำมาขาย

ในหมู่บ้านโดยที่ไม่ต้องมีใครออกไปหาซื้อถึงในตัวเมือง หรือต้องรอของฝาก จากคนทำงานในเมืองหลวงเท่านั้น เหล้าสีมีพร้อมแล้วตลอดทั้งวัน อยากซื้อ เมื่อไหร่ก็มาเลือกเอา

การกินเหล้าทุกวี่วันเริ่มปรากฏขึ้นในหมู่บ้าน จากที่เมื่อก่อนนานๆ ครั้งถึงจะกินจากงานบุญ งานแต่ง หรืองานประเพณี ตามวัฒนธรรมอีสาน การหมักเหล้าก็หมักไปตามเทศกาลงานต่างๆ เพื่อเลี้ยงแขกหรือ แต่เมื่อถูกกติกาบางอย่างเปลี่ยนไป เหล้าต้องซื้อหา และสามารถหาซื้อได้ทุกวัน ก็ง่ายต่อการพาตัวเองร่อนลงที่ต่ำ

หมู่บ้านเริ่มมีคนกินเหล้าเก่ง เมามากๆ ได้ทุกวัน และถูกยกย่อง ว่าคอแข็ง เด็กรุ่นหนุ่มได้ลิ้มลองความมันเมาก็รู้ว่ามีมันสร้างความสุขได้ก็ ติดใจ ขวนกันมาตามอย่าง ไม่นานนักก็ตามมาด้วยยาเสพติด

“หมู่บ้านของเราติดยากันเยอะ ค่ามากก็ตั้งวง สักพักก็ขับรด แปรินนหนน เสียงนี้ดังแสบแก้วหูมาก เด็กวัยรุ่นขับรดซึ่ง แต่ไม่มีใคร ห้ามปรามอะไรได้ เพราะไม่มีใครคิดจะแก้ไขอะไรจริงจัง เห็นว่ามันเป็น ตามวัยก็ปล่อยมันไป”

ผู้ใหญ่สมศักดิ์เล่าย้อนเหตุการณ์ของหมู่บ้านค้ากลางเมื่อหลายปี ก่อนนั้นให้ฟัง

“จนเกิดเรื่องร้ายในหมู่บ้านเรามากขึ้นทุกวันๆ จนวันหนึ่งซึ่งถือ ว่าแย่ที่สุดสำหรับพวกเรา”

ผู้ใหญ่ถอนหายใจและเงิบไป

ฉันไม่เร่งเร้าคำถาม หากรอให้แกพร้อมที่จะเล่าด้วยตนเอง วันหนึ่ง...

2544

เรื่องที่ย่ำแย่ที่สุดสำหรับชาวบ้านค้ากลางเกิดขึ้นในปี เย็นย่ำวันนั้นเด็กหญิงสองพี่น้องเลิกเรียนแล้วก็รีบเปลี่ยนเสื้อผ้า

หัวตะกร้าและเสียมออกไปหาดอกกระเจียวและของป่าอื่นๆ เด็กน้อยสองคน วิ่งประมาดลึบซวบและก้าวขบเดินเข้าไปในป่าด้วยความเคยชินและไม่เกรงกลัว หวั่นเกรงอันตรายใดๆ เพราะป่าแห่งนี้ปู่ย่าตายายเคยเสาะหาอาหารมา เลี้ยงปากท้องลูกหลานมานานนม คุณชินประหนึ่งบริเวณเขตบ้านเรือนตนเอง แม้สายตาโลกภายนอกจะมองว่าที่นี่คือสถานอันแปลกเปลี่ยวและน่ากลัว ต่อความชั่วร้ายที่มักหลบซ่อนอยู่ในที่ลับตาคนเสมอ แต่สองพี่น้องเป็นเพียงคนในโลกดึกดำบรรพ์ ไม่เคยทำความรู้จักว่ารูปโฉมความเลวร้ายนั้น เป็นเช่นใด

มันเป็นเพียงโลกสองใบที่ซ้อนทับมาในกาลเวลาและพื้นที่เดียวกัน คนสองโลกจึงเผชิญหน้าต่อกัน ขณะที่อีกฝ่ายถือเสียมและตะกร้ามองหน้า คนหนุ่มของหมู่บ้านอย่างงุนงง อีกคนก็ส่งสายตาหิวกระหาย และไม่เลือกที่จะยื่นมือให้สายตาแห่งความไร้เดียงสาข่มมองให้อับอาย คนจากโลกใหม่ เดินเข้าไปปลุกเด็กหญิงผู้พี่ล้มลง และฉีกทิ้งเสื้อผ้า

สัญญาณอันตรายเริ่มต้น น้องสาวผู้ประบางไม่รือร้อที่จะเข้าไป ช่วยพี่สาว และชีวิตของเธอก็จบสิ้นอย่างง่ายดายด้วยน้ำหนักเสียมที่ถูก เปลี่ยนมือหันมาฟาดศีรษะเธอนั่นเอง

เด็กหญิงจากโลกเก่ากำเศษหญ้าแห่งความเสียดสเพื่อให้อเธอเก็บ กลับถอดทนต่อความเจ็บปวด เธอพยายามตั้งสติหลังจากถูกสำเร็จความใคร่ และคนหนุ่มก็เอามือกดหน้าปิดจุมูกเธอหมายให้ตายตามน้องสาวอีกคน ด้วยความพยายามที่จะรักษาชีวิตให้รอด เธอจึงแกล้งตายไม่หายใจ คนหนุ่มผู้ถูกอำนาจกิเลสครอบงำวางมือลงทันทีที่เห็นเธอแน่นิ่ง จากนั้น เขาก็หยิบกองฟางมาจุดไฟ ตั้งใจเผาเด็กหญิงทั้งสอง ทำลายหลักฐานต่างๆ เสีย แต่ว่ากองฟางยังเปียกชื้นจากน้ำฝน กองฟางใหม่ได้ไม่นานก็ดับไป คนหนุ่มจากไปแล้ว เด็กน้อยค่อยล้มตา สะอึกสะอื้น และเดิน

สะเปะสะปะกลับบ้านท่ามกลาง ความโพล้เพล้ของท้องฟ้า ทว่ามีดมืดไปหมดทั้งหัวใจ

“นั่นแหละ เรื่องนี้มันสะท้อนขวัญทุกคน ไอ้หนุ่ม คนนั้นก็ถูกจับได้ในเวลาต่อมา ปรากฏว่ามันเมาเหล้าและ ดินยา แต่หลังจากนั้นหมู่บ้านนี้ก็ยังมีข่าวข่มขืนเกิดขึ้นอีก หลายครั้ง ครั้งหนึ่งเป็นพ่อข่มขืนลูก คนในหมู่บ้านนี้แหละ พ่อข่มขืนลูกสาวคนโตและลูกคนที่สอง จนกระทั่งจะทำลูก คนที่สามอีก ความถึงแตก หมู่บ้านของเราแย่มากลงไป ทุกวัน”

เอาละ ขออีกสักครั้ง ให้คุณลองนึกภาพตามนี้เกิด ในขณะที่คนหนุ่มมากมายยังคงคึกคะนองและไม่ แยกแยะต่อความตายและหายนะของเด็กและผู้หญิงที่ได้รับ แต่ที่ครั้งก็หันเหทั้งหลายต้องข่มความเจ็บปวดลงไว้กับใจ ก็คำที่คืนที่ต้องเบือนหน้าหนี ปิดประตูหน้าต่างหลบหนี กจากสิ่งที่ไม่อยากเห็น เกรงลูกหลานจะเอาเยี่ยงอย่าง ส่วนตนก็มีแต่ความเศร้าใจ

“เมื่อกันทุกวัน หมู่บ้านของเราตอนนั้นคุณคงนึก ไม่ออกเลย คำมา นี่ตั้งวงทุกวัน”

อีกครั้งที่ผู้ใหญ่สมศักดิ์เจียบไป ขณะที่ฉับรับฟัง พลังรู้สึกประหนึ่งว่านี่คือหมู่บ้านคนบาป แต่อาจจะ ยกเว้นเพียงไม่กี่คน ฉับมองหน้าผู้ใหญ่สมศักดิ์ที่ก่อนนี้ ยังดูเศร้า บัดนี้เริ่มมีรอยยิ้ม หากเป็นรอยยิ้มเจื่อนๆ ฉับ ลอบระบายลมหายใจขณะรับฟัง

“ผมเองตอนนั้นก็เมาและทำร้ายลูกเมีย” ❦

ปั้นดาวให้เป็นดาว ปั้นทองให้เป็นทอง

พรณรงค์ บันทอง ชายหนุ่มวัย 44 ปี มีชื่อเล่นว่า ดาว เขาเป็นคนจังหวัดยโสธรและมาแต่งงานกับหญิงสาวหมู่บ้านคำกลาง ก่อนนี้ทั้งคู่ได้เข้าไปทำมาหากินในกรุงเทพฯ และพบว่าชีวิตในกรุงเทพฯ แม้จะมีรายได้ดีแต่ก็เต็มไปด้วยความเคร่งเครียด ดังนั้นจึงได้ย้ายกลับมาอยู่ยโสธรในช่วงปี 2540 และย้ายมาอีกครั้งที่บ้านคำกลางเมื่อปี 2541 ช่วงอยู่กรุงเทพฯ ดาวทำงานเป็นผู้รับเหมา รายได้เป็นกอบเป็นกำในช่วงก่อนที่ค่าเงินบาทจะลอยตัว (กรกฎาคม 2540) ทำให้เขาสามารถซื้อเหล้ากินได้อย่างไม่อั้น และการกินเหล้าก็ทำให้เขารู้สึกสนุก เขาก็กินทุกวันและบางวันก็กลับดึกตื่นตีสองตีสาม

แต่ภายหลังความสนุกเหล่านั้นเมื่อกลับบ้านและไม่สบอารมณ์กับเรื่องใด เขาจะเอะอะอาละวาดและทำร้ายภรรยา กระทั่งภรรยาเคยคิดอยากหนีจาก ทว่าลูกสาวคนโตซึ่งยังเป็นห่วงเป็นใยพ่อได้บอกเธอว่า จะทิ้ง พ่อไปได้อย่างไร ในเมื่อพ่อเมา พ่อใกล้จะตายแล้ว ไม่มีใครดูแล เมื่อลูกไม่ยอมไป เธอก็ไม่อาจจากไปได้

วชิราวรรณ บันทอง หรือ ทอง ภรรยาของดาวบอกว่า ตราบใดที่สามีไม่กลับบ้าน คนเป็นภรรยาใช้ว่าจะหลับได้ ไม่ว่าจะอย่างไร เราก็ต้องรอคอยเขากลับมาเสมอ

“ตราบใดที่เขาไม่กลับ ยังไงเราก็ต้องเป็นห่วง ไม่ห่วงไม่ได้หรอก คนเป็นเมียทุกคน ผัวไม่กลับยังงี้ก็หลับไม่ลง ต้องรอลูกไปเปิดประตูให้ หรือบางทีก็ต้องหาข้าวให้กิน มันก็เลยต้องมีบ้างที่เราจะโมโห บางครั้งเขาไปสามวันสองคืนอย่างนี้ ไม่มาช่วยเราทำงานเลย แล้วเราทำงานแทบตายกว่าจะได้ร้อยสองร้อย แต่เขากลับเอาไปลงกับเหล้าที่หนึ่งสามสี่ร้อย ใครมั่งจะไม่โมโห”

ชีวิตที่ต้องอดทนของทองดำเนินไปด้วยการยึดเหนี่ยวโชคคล้องใจเพียงหนึ่งเดียวคือลูก เธอไม่ยอมให้ลูกมีครอบครัวที่แตกแยกและกักขังไว้ในใจตลอดมาว่าสักวันสามีจะเลิกเหล้าได้และเปลี่ยนไปเป็นคนที่ดีกว่าเดิม

เมื่อกลับมาอยู่บ้านค้ำกลาง ทั้งดาวและทองได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ทั้งทั้งคำปุ๋ยค่ายาต่างๆ ยิ่งพอกพูนหนี้สิน จนมีบางครั้งที่ดาวนอนหลับและผวาตื่นเฝ้ากลางดึกเพราะฤทธิ์ของสารเคมีที่เข้าสู่ร่างกายเป็นจำนวนมาก

“ตอนนั้นเราใช้สารเคมีเยอะ ทำนาที่ใช้ยาฆ่าหญ้าเยอะ จะไม่มีแรงเอาต้อๆ นอนกลางคืนก็ผวา คล้ายมันหายใจไม่เต็มอิมนะ ยังเคยคิดเลยว่าคนโหลตายมันคงเป็นอย่างนี้ เหมือนตกจากบนที่สูง

วิวว... คล้ายใจจะขาดตายแน่แล้ว”

เมื่อทำนาทำสวนแต่ก็ยังประสบปัญหาหนี้สิน วันหนึ่งดาวซึ่งเป็นคนมาจากหมู่บ้านเดียวกันกับแม่ก้านัน รัตนา สารคุณ จึงได้ชวนอาสาไปขับรถให้ โดยแอบซุกซ่อนความหวังไว้ว่า ถ้าแม่ก้านัน อารมณ์ดีจะขอยืม เงินแกมาลงทุนต่อ

“ตอนนั้นแม่ก้านันจะไปสัมมนาที่โขงเจียม เขาก็ให้เราไปขับรถให้ ให้อเรากไป กะจะไปเอาใจแกจะได้กล้าขอยืมเงินแก” ดาวเล่าพลางหัวเราะร่วน

“แกอยู่ที่นี่สักสองสามวัน เราพลอยได้ฟังเรื่องจากที่ประชุมทุกคนก็เลยสนใจ เพราะเราชอบคิดวิเคราะห์ สนใจปัญหาบ้านเมือง ตอนหลังแกให้ไปอีก เป็นเรื่องของการลดความรุนแรงในครอบครัว คนที่มาประชุมกันเขาก็ชวนเราคุย เขาถามอะไรมา เราก็ตอบ พี่กินเหล้าไหม เราก็บอกกิน ที่นี้เขารู้แล้วเลยค่อยๆ กระทั่งถามเราที่ละหน่อยๆ จนนานวันก็คุ้นเคยกัน และหลังจากนั้นก็เลยได้มาทำงานกับศูนย์ประสานการช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กอำนาจเจริญ”

จากการจับพลัดจับผลูที่เขาขับรถไปส่งก้านันหญิงรัตนา สารคุณนั่นเอง เส้นทางชีวิตจึงได้หักเหเปลี่ยนทิศครั้งสำคัญ เพราะเมื่อเขาได้เข้ามาร่วมงานที่นี้ เขาก็ตัดสินใจเลิกเหล้าเด็ดขาด เพราะไม่อยากให้คิดว่าสั่งสอนคนอื่น แต่ตัวเองทำไม่ได้

“อันที่จริงก่อนนั้นเราคิดอยากเลิกอยู่แล้วนะ บางทีเผลอเหนื่อยๆ พอพักเที่ยงหลับไปนั่งได้ตื่นไม่ กินข้าวเสร็จก็เอนหลังคิด เอ อนาคตลูกเราจะเป็นอย่างไรนะ ชีวิตที่ผ่านมาล้มลุกคลุกคลาน ตอนนั้นสารภาพตามตรงว่าที่เอาหมคนะยาเสพติดทั้งหลายนี้ เหล้า ผีน เฮโรอีน ดมกาว ฟันเวลาดมกาวมันจะได้สติเลย อางละวาดไปหมด”

“จนกระทั่งหมู่บ้านค้ำกลางได้เปิดโครงการอาสาหลังแผ่นดินเขารับอาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด เราก็ตัดสินใจเด็ดขาดไปเข้าร่วมเป็นหน่วยกล้าตายกับเขาด้วย เราได้ไปอบรมก่อน และเราก็มั่นใจว่าเราจะไม่ยุ่งเรื่องยาเสพติดอีกแล้ว ก็เลยมาอาสาหลังแผ่นดิน ปีนั่นเปิดเป็นปีแรก กลายเป็นหัวหอ เป็นหน่วยกล้าตาย เรียกว่าสิบสองทหารเสือ เราต้องไปอบรมที่ค่ายทหารของจังหวัดอุบลเลยละ”

ดาวเล่าว่าเขาเป็นคนเซ่นนี้แหละ ถ้าลองได้ทำอะไรจะทำสุดตัว จนกลายเป็นคนสุดโต่ง แม้ว่าเรื่องยาเสพติดตอนนั้นสถานการณ์ของหมู่บ้านจะรุนแรงมาก อดทำให้เป็นห่วงครอบครัวไม่ได้ เพราะกลัวฝ่ายตรงข้ามจะย้อนมาทำร้าย แต่เขาเลือกแล้วที่จะทำอะไรที่จู้ ให้ออกสังคมของตนบ้าง

“เพราะยาเสพติดมันไม่ดีไง เรารู้ดี เราถึงอยากช่วยเหลือคนอื่นด้วย ของแบบนี้มันต้องคนเคยนะ ถึงจะรู้ว่า บางอย่างไม่ต้องรอให้เขาคิดได้เองหรอก มันจะสายเกินไป ต้องตัดไฟแต่ต้นลม จัดการพวกที่ขายได้สำเร็จ อะไรๆ ก็ง่ายขึ้น”

ขึ้นอาสาช่วยงานอาสาหลังแผ่นดินจนสถานการณ์ยาเสพติดในหมู่บ้านดีขึ้นมาก ก็กลายเป็นอาสาสมัครให้เขาแก้ตัวชีวิตในอดีตให้มากขึ้นอีก เมื่อเขาได้มาทำงานร่วมกับกำนันหญิงแห่งตำบลโนนหนามแท่งอย่างจริงจังในปี 2547 กำนันหญิงได้มอบหมายให้ดาวเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่โครงการ “ลดเหล้า : ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก” เต็มตัว พร้อมกับนั้นเขาก็ได้ประกาศและเปิดเผยต่อสาธารณชนว่าเขาเคยติดเหล้า เคยทุบตีภรรยา แต่ว่าอดีตที่เลวร้ายไม่อาจหลอกหลอนคนเราไปจนชั่วชีวิต ถ้าเพียงแต่เราเริ่มนับหนึ่งในการเปลี่ยนเส้นทางของตนเอง

เขาสัญญาต่อตนเองและต่อทุกคนว่า เขาจะไม่วันกลับไปแตะ

ต้องมันอีก ไม่ว่าจะหนีใดๆ ไม่ว่าจะต้องรักษาหัวใจใคร เขาก็จะไม่มีความทำ ตรงข้าม คนอื่นต่างหากที่นับแต่นี้ต้องเกรงใจเขาด้วยการไม่กินเหล้าให้เขาเห็น

“บางครั้ง คนอยากทำดีเขาก็ต้องการโอกาสที่จะกลับตัว ซึ่งเราต้องคอยสร้างโอกาสนั้นให้เขา ถ้าโอกาสของเขาไม่มี เขาก็จะยืนอยู่ที่เดิมจุดเดิม เพราะคนเรามีขีดจำกัดที่จะจัดการชีวิตตนเอง คนเราดูแลตัวเองไม่ได้ทุกคน ไม่ได้ทุกสถานการณ์ คนเรามีความสามารถไม่เท่ากัน เราต้องเข้าใจ โดยเฉพาะผู้ชาย เราพูดตรงๆ เลย ผู้ชายอ่อนแอกว่าผู้หญิงมาก บริหารจัดการอะไรไม่เก่ง ผู้หญิงเราเก่งกว่าเสียอีก แต่เราไม่ได้อยากจะทำตัวให้มีอำนาจมากกว่าเขา เราแค่ต้องการให้เราได้มีสิทธิ์ทำ เพื่อเราจะไปช่วยสร้างโอกาสให้เขา ช่วยให้เขาได้มีความภาคภูมิใจในตัวเอง”

ความคิดเห็นอันเฉียบคมนี้เป็นของใครกันล่ะ ?

ถ้าไม่ใช่หญิงเหล็กที่ผู้ชายแทบทุกคนที่รู้จักเธอต่างยกมือไหว้ และยอมรับในบทบาทการทำงานของเธอ - กำนันหญิงรัตน สารคุณ

รัศมี สารคุณ

ถ้า นันรัศมี สารคุณ หรือที่ลูกบ้านเรียกกันอย่างสนิทปากว่า *แม่ก้านัน* เป็นก้านันแห่งตำบลโนนหนามแท่ง ต้องดูแลลูกบ้านทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นตำบลขนาดใหญ่ ปีนี้แม่ก้านันอายุ 59 ปีเข้าแล้ว อีกปีเดียวเธอก็จะเกษียณ ซึ่งเธอหวังว่าเมื่อถึงเวลานั้น แม่เวลาแห่งการพักผ่อนอาจจะมามากขึ้น แต่อย่างไรเสียภารกิจข้างหน้าก็คงไม่มีวันหมดสิ้น เพราะเธอยังคงรับหน้าที่เป็นกรรมการและที่ปรึกษาโครงการอีกหลายแห่ง อีกทั้งคุณวุฒิที่สั่งสมมาตลอดการทำงานยิ่งลึบกว่าปีล้นทำให้สถาบันต่างๆ ล้วนอยากให้เธอเดินทางไปบรรยาย ไม่ว่าจะในฐานะบทบาทผู้นำสตรีหรือการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมให้แก่เด็กและผู้หญิง แต่อย่างน้อยที่สุดถึงเวลานั้นเธอก็น่าจะได้มีเวลาให้แกตัวเอง ได้เดินทางท่องเที่ยวและใช้เวลากับครอบครัวมากขึ้น

กาน์รัต สสรุ

กาน์หญิงคนเก่งคนนี้ใช้ชีวิตอยู่เส้นทางการเมืองระดับท้องถิ่นมานานถึง 22 ปี จากการเริ่มต้นเป็นผู้ใหญ่บ้านเมื่อปี 2529 (กฎหมายเปิดให้ผู้หญิงสามารถเป็นผู้ใหญ่บ้าน กาน์ได้เมื่อปี 2525) ในหมู่บ้านที่ชื่อว่าอูม ตำบลโนนหนามแดง และหลังจากนั้นอีกหนึ่งปี กาน์นำตำบลโนนหนามแดงก็ต้องคดีทุจริตปลอมแปลงเอกสารประจำตัวประชาชนให้คนต่างตัว จึงถูกปลดออกจากตำแหน่ง และแม่หญิงคนนี้ก็ถูกนายอำเภอเรียกไปพบ เพื่อให้รักษา

การกาน์นั้นจนกว่าคดีจะแล้วเสร็จ

เมื่อผลคดีออกมาว่ากาน์นั้นคนก่อนมีความผิดจริงและต้องติดคุก การเลือกตั้งกาน์ครั้งใหม่ก็เกิดขึ้น และแม่หญิงคนนี้ก็ได้รับคัดเลือกและเธอก็ดำรงตำแหน่งกาน์นับจากนั้นจนจบจวบจนบัดนี้ (กฎหมายยุคแม่กาน์นั้นยังเป็นฉบับเดิมคือ ให้ดำรงตำแหน่งจนกว่าเกษียณขณะที่ปัจจุบันนี้ให้อยู่ตามวาระ 5 ปี แล้วเลือกตั้งใหม่)

“ถ้าให้เล่าย้อนตั้งแต่สมัยเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตอนนั้นมันก็สนุกและตลกดีนะ คือเราเองไม่ได้อยากเป็นหรอก แต่ชาวบ้านเขาแนะนำมา พอตีกฎหมายมันเปิดให้ผู้หญิงสมัครได้

“หมู่บ้านของเราตอนนั้นเพิ่งแยกออกมาใหม่ฯ เลยเป็นหมู่บ้านเล็กๆ คนมีสิทธิ์เลือกตั้งมีไม่ถึงร้อยคน จำได้ว่าตอนนั้นคู่แข่งของเรา เขามีญาติอยู่สี่สิบสามคน เวลาเลือกตั้งนี่เขาจะให้คนลงสมัครออกไปยืน

ข้างหน้า แล้วถ้าใครอยากให้คนไหนมาเป็นผู้ใหญ่บ้านก็ให้ไปยื่นต่อแถว ปรากฏว่าทางฝ่ายโน้นมีต่อแถวยืดยาว ที่เหลือต่อแถวเรายาวเลย คนจากหมู่บ้านอื่นก็มาขุดกันเต็มศาลา เพราะไม่เคยเห็นผู้หญิงแข่งกับผู้ชาย”

แม่กาน์เล่าไปหัวเราะไปเมื่อย้อนรำลึกความหลังให้ฟัง

“อันที่จริงเราไม่ได้อยากเป็นหรอก ขนาดมีประชุมอะไรก็ตามก็ไม่เคยสนใจ เพราะมีแต่ไปรับจ้าง เพราะเขาสอนมาว่าผู้หญิงไม่ต้องไปอะไรหรอกหอก ดินให้เช่า หุงข้าว ทำกับข้าว แล้วก็ทำบาทหน้าทีในบ้านก็พอแล้ว ไม่ต้องไปสนใจอะไรทั้งนั้น ยิ่งตอนนั้นฐานะยากจนปากกัดตีนถีบอยู่ตลอด เราก็คิดว่าตื่นเช้าขึ้นมาเราจะกินอะไร ทำอย่างไรถึงจะไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินของใคร เพราะเรามันจนไม่มีอะไรเลย”

“แต่ตอนที่ตัดสินใจลงเลือกตั้งนั้นเพราะมีชาวบ้านมาเสนอปุ๊บกับย่าวว่าถ้าจะเสนอให้เราเป็นผู้ใหญ่บ้านจะเห็นดีไหม พอตีปุ๊บกับยาเขาสับส่นเรา ก็เออ ลงก็ลง ถ้าเขาบอกว่าไม่ต้องลงหรอก มันก็จบ แต่ที่เขาเห็นดีเรา ก็เลยลง”

แม่กาน์ลงสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านทั้งที่ไม่รู้วิธีหาเสียงว่าจะต้องทำอย่างไร เธอจึงอยู่กับบ้านทำงานไปตามปกติ พอถึงวันเลือกตั้ง ชาวบ้านก็มาเยี่ยมมาหาที่บ้าน เธอก็เลี้ยงอาหารรับรองไปตามธรรมเนียมเจ้าบ้าน แต่เธอหาว่าเลยว่ นั่นคือการมาแสดงตัวอย่างชัดเจนของทุกคนว่าอยากให้เธอได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

เหตุผลอะไรหรือถึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่อยากได้เธอเป็นผู้ใหญ่บ้าน?

แม่กาน์นิ่งคิดอยู่อึดใจก่อนจะไล่มาที่ละเหตุผล

“ที่จริงเรานับถือคริสต์นะ คนไม่ห่าจะเลือกเราเลย แต่ที่เขาเลือก

อย่างแรก เขาอาจจะเห็นผู้หญิงได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ด้วยมั้ง เพราะมันไม่เคยมีมาก่อน ก็อาจจะอยากลองให้ออกาสเราดู อย่างที่สองคือ คงเป็นเพราะเราชอบช่วยเหลือคน คือใครมีงานอะไรเราจะช่วยเต็มที่ หรือมีบางคนจะคลอดลูก พาไปโรงพยาบาลก็ไม่ทันแล้ว ตอนนั้นรถไม่มีเลย นานที่ถึงจะมีรถผ่านมา เราก็ไปช่วยเขาทำคลอด อันที่จริงก็ไม่เคยทำห rokok แต่เราเคยคลอดลูก เราก็คพอจะรู้ขั้นตอน ก็ช่วยกันไปเท่าที่มีประสบการณ์ เราช่วยเขาหมดแหละ ชาวบ้านถึงให้เราเป็น อ้ออีกอย่าง ก่อนนั้นเรา เป็นคนวิ่งเดินเอาไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน เพราะเรารู้ว่าไฟฟ้าจะช่วยชีวิต สะดวกสบาย เราก็ไปวิ่งเดินขอไฟฟ้าและเรียไรเงินเพื่อขอเสาไฟ"

แสดงว่าแม่ก้านั้นเห็นความสำคัญของการมีไฟฟ้า?

"ใช่ อันที่จริงหมู่บ้านเราก็ถือว่าอยู่ใกล้เมืองนะ เราเองเคยไปทำงานรับจ้างในเมือง เราก็เห็นข้อดีของมัน มาเปรียบเทียบการใช้ไฟอย่างน้ำมันก็ขาดขวดหนึ่ง เดือนหนึ่งใช้หมดไปหลายตั้งค์ แต่ค่าไฟฟ้าเดือนหนึ่งเราใช้ไม่ถึงขนาดนั้น และเรายังใช้ทำอย่างอื่นได้อีก เราได้พัดลมตู้เย็น อะไรอย่างนี้ ตอนนั้นเรารู้ว่ารัฐจะออกค่าเสาเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ ส่วนอีกสามสิบเปอร์เซ็นต์ให้ราษฎรช่วยกันออก เราต้องไปหามาสมทบกัน เราก็เลยเที่ยวชวนคนในหมู่บ้านมาเฉลี่ยเงินกันออกค่าเสาไฟฟ้า และตอนหลังก็ไปขอ ส.ส. มาอีกก้อนหนึ่งก็พอตั้งไฟเข้าหมู่บ้านได้ จำได้ว่าทุกคนตื่นเต้นมาก ขณะที่หมู่บ้านอันยังมีมืด แต่บ้านเราสว่างแล้ว"

แม่ก้านั้นเล่าอย่างภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ทำ ในขณะที่ฉันพอนึกออกแล้วว่าทำไมเธอถึงก้าวมาได้ไกลขนาดนี้ นั่นเป็นเพราะแม่ก้านั้นมีภาวะผู้นำที่ชัดเจน โดยที่ตัวเองในเวลานั้นอาจจะยังไม่รู้ตัวดี ว่าตนมีคุณสมบัติที่ดีข้อนี้อยู่ ทุกอย่างที่เราทำล้วนทำด้วยความสุจริตใจ เอาความดีงาม

ซึ่งเห็นดอกเห็นผลเข้าว่า เธอทุ่มเทตั้งใจ และกลายเป็นคุณสมบัติที่ทำให้เธอได้รับการยอมรับจากชุมชนโดยไม่ต้องพยายามไปหาเสียงอะไร เพราะทุกคนรู้ดีอยู่แล้วว่า หากเลือกเธอคนนี้ เธอจะนำพาหมู่บ้านไปสู่ความเจริญแน่นอน

"ศาสนาของเราสอนให้ช่วยเหลือคนทุกคนโดยไม่เลือกเชื้อชาติศาสนา" แม่ก้านั้นบอกถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้เธออยากทำดี มีความเสียสละ โดยไม่ได้คิดถึงค่าตอบแทนใดๆ เลย

"เวลาเห็นคนลำบาก เดือดร้อน เราจะคิดตลอดว่า ถ้าเราเป็นคนคนนั้นละ เราจะทำอย่างไร ถ้าเราอยู่ในสภาพนั้น ไม่มีใครช่วยเหลือละ เราจะรู้สึกอย่างไร แล้วถ้าเรามีคนช่วยเหลือเราจะรู้สึก อย่างไร คนที่มีความทุกข์นี้ เวลามีคนมาช่วยเหลือมันจะดีใจมาก มีความตื่นเต้นใจมากกว่าคนที่ไม่ได้เดือดร้อนอะไร เหมือนเรายื่นข้าวหนึ่งง้วนให้คนที่เหลือกินเหลือใช้ เขาก็

ไม่เห็นคุณค่า แม้แต่หมากก็ยังไม่กิน แต่ถ้ายื่นให้คนที่กำลังหิวก็จะรู้สึกถึงคุณค่าที่สุด เราจะมองในจุดนี้ ถ้าเขาเดือดร้อน เราก็อยากมีโอกาสช่วยเหลือเขาให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เมื่อเราสบาย เขาก็ควรสบาย"

"คือเราทนไม่ได้ที่จะเห็นคนอื่นมีความทุกข์ โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือ อะไรต่างๆ มันสอนเรามาตั้งแต่เด็ก เพราะเราเคยมีความทุกข์แล้วไม่มีใครช่วยเหลือ เราคิดถึงความรู้สึกนั้น มันก็มีความทุกข์เวทนาอยู่ เราเลยไม่อยากให้คนอื่นรู้สึกแบบที่เราเคยรู้สึก เหมือนเขาอยู่ในกองไฟ เวลาเราไปช่วยก็เหมือนเราไปจุดเขาออกมาจากกองไฟให้หายร้อน"

"ทุกวันนี้เรายังรู้สึกแบบนี้ เวลาได้ช่วยใครเราก็รู้สึกดีไปด้วยอย่างน้อยวันหนึ่ง แค่นี้จึงคนแก่หรือเด็กน้อยข้ามถนนเราก็มีความภูมิใจที่เขาปลอดภัย เราดีใจแล้ว เราคิดว่าคนที่ทำความดีมากมายมหาศาล ดายไป

ก็ไม่มีโอกาสได้เอาไปด้วย คือตายไปมันก็เหลือแต่เก้าอี้แล้ว แล้วคนร้ายรายนี้ตายไม่เป็นนะ บ่อยวางก็ไม่เป็น คนมีเงินเยอะๆ ซื่ออายุได้ แต่เราไม่ได้ต้องการขนาดนั้น เอาแค่อำนาจนั้นก็พอใช้คืนได้ เราก็มองไปที่คนอื่นที่เดือดร้อนกว่าแล้ว ไม่ได้คิดว่าเราต้องสะสมให้มากมายแล้วถึงไปช่วยคนอื่น เพราะถ้าคิดอย่างนี้ก็ไม่รู้เมื่อไหร่ถึงจะพอ เมื่อไหร่ถึงจะหันไปมองคนอื่น

“สำหรับเราถ้ามีคนเดือดร้อนแล้วเราพอจะช่วยได้เราก็ช่วย ถึงแม้ไม่มีทรัพย์สินมากมายที่จะช่วย เราก็จะช่วยประสานหรือจัดคนอื่นมาช่วย บางทีคนจะไปโรงพยาบาลไปทำคลอดไม่มีเตียงค์ เราก็ไปพูดให้คนมีเตียงค์ควักเตียงค์มาช่วยจ่ายค่ารถกลับบ้านอย่างนี้ คนที่ให้เรามากก็ตั้งใจว่าให้มีโอกาสช่วยคน ส่วนคนที่ได้รับก็ตั้งใจว่าปัญหาของตนได้รับการแก้ไขลุล่วง”

และแน่นอน คุณสมบัติของผู้นำที่ดี นอกจากความมีน้ำใจ เสียสละอดทนแล้ว อีกข้อหนึ่งซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีก็คือ ความเป็นนักประสาน

ตลอดเวลา นับแต่ฉันได้เริ่มติดต่อขอสัมภาษณ์ ติดตามดูการทำงานของเธอ แม้ก้านจะไม่เคยปฏิเสธใครเลย หากใครจะมาพบแม้ก้านก็จะรับนัดไว้ หากว่าไม่ว่างก็พยายามหาวันที่ว่าง ต่อให้เป็นเวลาสองทุ่ม สามทุ่มที่ควรเป็นเวลาส่วนตัว หรือหากเป็นชาวบ้านคนอื่นก็ปิดไฟนอนกันแล้ว แต่แม้ก้านก็ยังยินดีเปิดประตูบ้านต้อนรับเสมอ

“เพราะบางคนเขาไม่รู้จะพึ่งใครจริงๆ ก็มีแต่เรา” ❦

ก่อนที่ดอกไม้จะถูกขยี้ให้บอบช้ำกว่านี้

หลังจากที่ก้านหนีจิ้งจอก สวรรค์ คุณเข้ามารับหน้าที่ก้านเต็มตัวได้ไม่นาน เธอก็ถูกกลุ่มเพื่อนหญิงชักชวนให้มาร่วมวงเสวนาด้วยกัน เพราะเห็นว่าเธอเป็นผู้หญิงที่ก้าวเข้ามาทำงานในตำแหน่งที่ล้วนแต่มีลูกน้องเป็นผู้ชาย อีกทั้งตำแหน่งของเธอก็ถือว่าผู้หญิงน้อยมากในสังคมไทยที่จะได้เป็น

แม้ก้านเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมเสวนากับกลุ่มเพื่อนหญิงก็รู้สึกถูกคอกถูกใจ เพราะประเด็นการพูดคุยนั้นล้วนตรงกับใจ ไม่ว่าจะอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กที่ถูกกดขี่ข่มเหง

“ช่วงนั้นเราคุยเสวนาโต้เถียงกันบ่อยๆ ในระดับผู้หญิงชาวบ้าน และผู้ชายที่หัวก้าวหน้าจะยอมรับผู้หญิงได้ ตอนนั้นมีผู้ชายมาคุยด้วยสี่ห้าคน เราจะตั้งคำถามว่าทำไมผู้หญิงถึงออกนอกบ้านไม่ได้ ทำไมต้องโดนนินทา ทำไมใส่กางเกงขาสั้นก็ต้องโดนว่าเป็นอีตัว ปัญหาของผู้หญิงที่เกิดจากวัฒนธรรมการกดขี่เราก็เอาออกมาคุยกัน”

“ตัวเราเองคิดอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว แต่ก่อนนี้เรายังไม่รู้จะไปคุยกับใคร ผู้หญิงไม่ใช่ทาสในครัวเรือน แต่เราควรเป็นเพื่อนที่มาแบ่งโลกด้วยกัน ไม่ใช่แบ่งอยู่คนเดียว แต่เราก็ไม่เคยคิดว่าผู้ชายต้องมาทำงานให้เท่าผู้หญิง เพราะยังังผู้หญิงก็แบ่งโลกหนักกว่าอยู่แล้ว แต่เราคิดว่าปัญหาในครอบครัว อย่างเลี้ยงลูกได้ไม่ดี อย่างมาโทษแต่แม่คนเดียว หรือบางที่งานบ้านทั้งหลายถ้ามันบกพร่อง อย่างบ้านรกรุงรัง ก็ไม่ใช่เรื่องของผู้หญิงคนเดียว ทำกับข้าวเหมือนกัน ถ้าผู้หญิงยุ่งอยู่ก็มาช่วยกันได้ ล้างถ้วยล้างจาน ถึงแม้จะเป็นเรื่องเล็กๆ แต่มันช่วยกันได้ มันจะมีความสุขไปอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่มาซ้ำเติมว่าทำไมไม่ล้างจาน ทำไมปล่อยให้บ้านรกรุงรัง เพราะทุกวันนี้ผู้หญิงก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ต้องทำมาหาเงินเหมือนกัน ไม่ได้แบมือขอเงินผู้ชายฝ่ายเดียว ดังนั้น งานผู้หญิงก็ต้องแบ่งกันทำบ้าง แล้วแต่ใครจะมีเวลา

“หรืออย่างเรื่องการไปวัด ทำไมไม่มีแต่ผู้หญิง ทำไมไม่อาสาสมัครงานกุศลถึงมีแต่ผู้หญิงที่ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่ในคลับในบาร์ถึงมีผู้ชายเยอะ โหวงไฟโพลีทำไมผู้ชายเยอะ ทำไมเรายอมรับสิ่งเหล่านี้”

แม่ก้านนึ่งพรอกมาอย่างอึดอัดนั้น นัยยะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเหล่านี้ที่พูดกันมานานหลายปี แต่ก็คล้ายปัญหายังอยู่คงเดิม

นอกเหนือจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อสตรีแล้ว อีกปัญหาหนึ่งที่แม่ก้านนึ่งให้ความสนใจเป็นอย่างมากคือ ปัญหาผู้หญิงที่ได้รับความ

รุนแรงจากสามี นั่นเพราะการทำร้ายร่างกายเป็นเรื่องที่สะเทือนใจเรามากครั้งที่ได้รับรู้และพบเห็น ร่างกายผู้หญิงบอบบางอ่อนแอยิ่งกว่าอยู่แล้ว เธอจะสู้ได้อย่างไรในยามที่ผู้ชายลงมือใช้กำลัง

ความพยายามอย่างมากที่จะช่วยเหลือดูแลกันในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโดยก่อตั้ง “ศูนย์เพื่อนหญิง” ขึ้นมาเพื่อรองรับผู้ประสบปัญหา ซึ่งทางศูนย์เพื่อนหญิงต้องคอยดูแลสารพัด ไม่ว่าจะเป็นสภาพจิตใจที่บอบช้ำ ให้คำแนะนำเพิ่มความเข้มแข็ง จัดส่งไปยังโรงพยาบาลยามที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนกำลังบาดเจ็บ หรือจัดหาสถานสงเคราะห์เด็กในกรณีที่ผู้หญิงถูกข่มขืนและต้องคลอดบุตรโดยที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ผู้หญิงหยัดยืนพึ่งตนเองโดยไม่ต้องง้อสามี ปัญหาเหล่านี้มีเข้ามาให้แก้อย่างไม่หยุดหย่อน

กระทั่งปี 2546 รายงานการวิจัยสาเหตุแห่งการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้น ส่วนใหญ่ล้วนมาจากเหล่า เธอจึงถึงบางอ้อ และเริ่มจัดตั้งโครงการ “ลดเหล้า: ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก” การตั้งโครงการครั้งนี้เธอได้มอบหมายให้ผู้ชายร่างสูงใหญ่ซึ่งเคยดื่มสุราและทูปติกรรยามาเป็นเจ้าหน้าที่ทำงาน เพราะเธอเชื่อว่าการให้ออกาสคนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมฟื้นฟูไปสู่ความผาสุกได้

“เราเห็นแนวของพรณรงค์เห็นว่าเขาตั้งใจทำงานและเขาจริง เขาเป็นคนเอาจริงเอาจัง และเมื่อเขาเข้ามาทำงาน ประกาศตัวต่อสื่อสาธารณะว่าเขาเคยกินเหล้าทำร้ายลูกเมีย มันเห็นถึงความจริงใจของเขา เห็นว่าเขากล้าหาญพอที่จะยอมรับความจริง”

โอกาสที่มอบให้กับคนที่ยอมรับความจริงของแม่ก้านนึ่งนั้นนับว่าได้สร้างชีวิตของคนคนหนึ่งที่เคยคล้ายจะมีดับให้กลับลุกสว่างอีกครั้ง และมันไม่ใช่เพียงแค่ความสว่างในระดับธรรมดาที่เพียงแค่ประคองชีวิตคน

และครอบครัวเท่านั้น แต่มันเป็นความสว่างไสวที่ส่องฉายไปยังผืนดินกว้างๆ เพื่อให้คนอื่นได้เลือกเดินให้ถูกต้องอีกด้วย

ดาว - คนหนุ่มผู้ซึ่งเคยติดยาเสพติด กินเหล้าทุกวัน ทบตีภรรยา ได้เปลี่ยนไปแล้วอย่างสิ้นเชิง ไม่ใช่เพราะมีใครมาบังคับหรือออกคำสั่ง แต่เป็นเพราะเขาได้เรียนรู้แล้วว่า สิ่งที่เคยเป็นในอดีตนั้นมันผิด เมื่อยอมรับและแก้ไข สังคมก็จะอ้าแขนต้อนรับเขาอย่างอบอุ่น ทำให้เขาเกิดความมั่นใจที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ดาวกลายเป็นบุคคลที่แวดวงคนทำงานในเนื้อหาเดียวกันต่างรู้จักเป็นอย่างดี เขาถูกเชิญไปให้สัมภาษณ์หรือเป็นวิทยากรในหัวข้อลดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และแวตของเขาดึงใจฟังหรือเสียงปรบมือก็ยังทำให้เขามีกำลังใจ

“การได้คุยกับคนที่มีความคิดแบบเดียวกัน มันก็เป็นแรงกระตุ้นให้เรามีความเชื่อมั่นในตัวเอง และยิ่งเวลาเราพูดแล้วมีคนตั้งใจฟังกันมาก และภายหลังก็กลับตัว ทำตามอย่างเรา เขายังมีกำลังใจมากขึ้นอีก ครั้งหนึ่งเราไปพูดที่โรงแรมแห่งหนึ่งของมุกดาหาร ห้องประชุมมีคนแปดร้อยคน ทุกคนเงียบมาก ฟังเราพูดแบบแทบไม่มีใครลุกไปห้องน้ำเลย นานเกือบชั่วโมง มันทำให้เรามีกำลังใจว่า มีคนสนใจอยากทำอย่างที่เราทำ เรามีความภูมิใจว่าได้เป็นวิทยาทานให้คนอื่น”

พลังใจที่พรณรงค์หรือดาวได้รับมาก็กลายเป็นพลังกายที่ทำให้เขาเดินสายทำงานอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ดาวเดินทางไปอบรมให้ความรู้แก่เด็กและผู้ใหญ่ ทั้งในโรงแรมหรูหรากับชุมชนหมู่บ้านเล็กๆ ทุกหนทุกแห่งในประเทศ

“ชีวิตเราคนเดียวไม่ได้หรอก เราต้องทำให้สังคมเราดีด้วย ชีวิตเราถึงจะเป็นสุข ผมเลิกเหล้าคนเดียว แต่ถ้าครอบครัวยังไม่เลิก

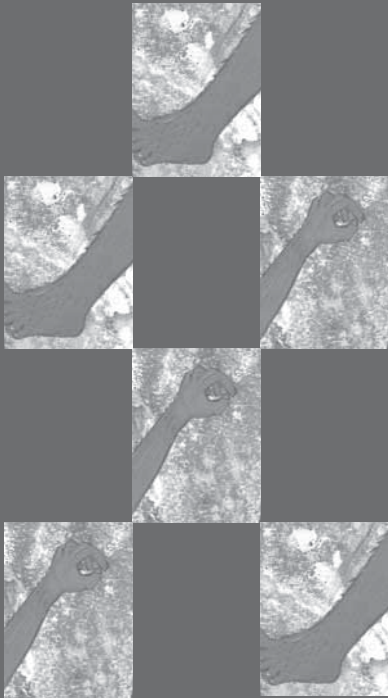
วันหน้าผมก็อาจจะกลับไปกินใหม่ เพราะใจไม่เข้มแข็งพอ เราต้องชวนคนอื่นให้เลิกด้วย”

และนั่นเอง เมื่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสมศักดิ์ มีทองแสน ได้เอ่ยปากขอให้เขาช่วยเป็นฐานคะแนนเสียงเพราะเห็นว่าเขาทำงานกับชุมชนมาหลายอย่าง เจื่อนใจประการเดียวที่เขาตั้งไว้ก็คือพ่อสมศักดิ์ต้องเลิกเหล้า และต้องประกาศเป็นนโยบายด้วย

พ่อสมศักดิ์รับคำด้วยความยินดี ซึ่งไม่ใช่เพียงเพราะความอยากได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น แต่เพราะเขาเองก็เห็นโทษของการดื่มสุรามานาน เพียงแต่ยังไม่มีความแรงผลักดันมากพอจะให้เลิก ครั้งนี้ด้วยเจตจำนงของผู้นำที่จะต้องนำลูกบ้านไปสู่สิ่งที่ดีกว่า การเพิ่มบทบาทจากการเคยเป็นเพียงผู้ช่วย นับจากนี้ หากเขาอยากให้ลูกบ้านยอมรับนับถือ เขาต้องกล้านำกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง

แล้วนโยบายลดเหล้าของหมู่บ้านก็ถูกนำขึ้นมาชูเป็นประเด็นหาเสียง อีกทั้งตัวเขาเองยังประกาศต่อหน้าลูกบ้านทุกคนด้วยว่า เขาขอให้คำมั่นสัญญาว่าจะเลิกเหล้า และจะพาลูกบ้านเลิกเหล้าให้หมด เมื่อเขาได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่สมศักดิ์และคณะทำงานรณรงค์ก็เริ่มปฏิบัติการทันที

กระบวนการนำไปสู่การเลิกบุหรี่

คณะกรรมการทั้งหมดทราวยี่สิบกว่าคนเริ่มกระจายกันขอความร่วมมือทั้งจากทางโรงเรียน วัด สาธารณสุข เพื่อให้ทุกคนได้เห็นโทษของเหล้า ในขณะที่แม่กำนันเองก็พูดคุยกับลูกบ้านอยู่เรื่อยๆ เพื่อเป็นกำลังใจให้คนทำงานและสร้างแรงกระตุ้นให้คนกินเหล้ารู้สึกว่าการเลิกเหล้าสังคมมีแต่จะยกย่อง

ส่วนโรงเรียนเองก็มีประกวดวาดภาพ เรื่องความ ครอบครัวยุติมีสุข แล้วให้เยาวชนเล่นละครสะท้อนชีวิตจริงให้พวกผู้ใหญ่ดูว่าสังคมทุกวันนี้มีปัญหาเรื่องอะไร โดยคณะกรรมการก็ออกมาเป็นผู้ฝึกให้เด็กเล่น ซึ่งเด็กๆ ก็สามารถเล่นได้ดี พวกเขาทำให้ผู้ใหญ่ได้เห็นว่าการมีพ่อดื่มเหล้า ลูกจะเป็นอย่างไร และถ้าเลิกเหล้าแล้วจะเป็นอย่างไร ทั้งลูกทั้งเมียจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างไร ซึ่งการเล่นละครครั้งนี้กระทบใจผู้ใหญ่กันอย่างเต็มๆ

นอกจากนี้คณะทำงานก็ยังได้ประสานไปทางวัดด้วย โดยเจ้าอาวาสซึ่งปกติได้สอนลูกบ้านเป็นประจำอยู่แล้ว ก็ยิ่งเน้นมากขึ้นกับการปฏิบัติศีลห้า เพื่อสร้างบรรยากาศของหมู่บ้านให้เกิดแรงจูงใจในการเลิกเหล้ากับคนทุกกลุ่ม กลุ่มคนแก่มีสวดสรภัญญะ กลุ่มเมียผู้ชายเลิกเหล้าทำกลุ่มออมทรัพย์ ลินค้าไอท้อป ส่วนพวกผู้ชายเลิกเหล้าทำการเกษตรอินทรีย์ทำปุ๋ยชีวภาพ

“เพราะว่าเราจะต้องมีอาชีพหรือกิจกรรมรองรับให้เขาครับ เพราะถ้าเราไม่จัดกิจกรรมอะไรให้ต่อเนื่อง เดียวสักพักเขาห่างเหินจากเรา เขาก็จะกลับไปกินเหล้าใหม่”

ดาวได้บอกถึงเหตุผลและบอกว่า ทุกวันนี้คนสนใจเรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพมาก ดังนั้น พอใครจะมาหาเขาเพื่อขอความรู้ คนนั้นก็เข้ามาด้วยความเกรงใจ หากไม่เลิกเหล้าก็ไม่กล้ากินให้เขาเห็นเลย แต่ส่วนใหญ่ก็จะเลิกเหล้าไปเลย เพราะคนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ก็เลิกอยู่แล้ว มันเหมือนเป็นแพชชั่นเหมือนกัน คนกินเหล้ากลายเป็นคนกลุ่มน้อยและจะดูไม่เข้าพวกกับคนอื่น

การแนะนำในวงกว้างเพียงอย่างเดียวมันยังไม่อาจเพียงพอแต่ละวันๆ ที่มีโอกาสพบปะกัน ไม่ว่าดาว ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาสาสมัครคนอื่น ๆ ก็จะต้องโอภาสกระแซ่ถามไถ่มนั้ว แต่แน่นอนว่าพวกเขาไม่ได้คิดจะบังคับใคร หากใครไม่อยากเลิกก็ถือเป็นสิทธิ์ของเขา

“เราไม่ได้แบบว่า เฮ้ย! ต้องเลิกเหล้านะ และก็ชี้ตัวให้เลิกเหล้าไม่ใช่อย่างนั้น เราก็ตะล่อมถามเขาก่อนว่า ทุกวันนี้มีปัญหาอะไรบ้างไหม เรื่องเศรษฐกิจ มีเงินไม่พอใช้ มีหนี้มีสินหรือ แล้วทำไมต้องมีหนี้มีสินอย่างนั้นละ เอ เพราะกินเหล้าเยอะไปไหม เล่นหวย เล่นการพนันไหม แล้วจะให้ใครมาช่วยละ คนอื่นช่วยเหลือไม่ได้นะ ถ้าตัวเองไม่ช่วยตัวเอง

ก็ไม่ได้ออกให้เขาเลิกนะ ถ้าเขาไม่คิดว่าเป็นปัญหาของเขา ก็ไม่ต้องเลิก แต่ถ้ามองว่าเป็นปัญหาของเขา เขาก็จะหยุดของเขาเอง ก็ให้คิดเอาเอง”

เช็ดบิลแอลกอฮอล์

อีกกิจกรรมที่น่าสนใจก็คือ การจัดงานบุญสองงานที่มีเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบในงานและไม่มีเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์อยู่ในงาน โดยให้ชาวบ้านมาช่วยกันจัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย ซึ่งทำให้ชาวบ้านเห็นความแตกต่างเป็นอย่างมากทั้งจำนวนเงินที่ใช้ไปและความราบรื่นในการจัดงาน โดยงานหนึ่งใช้ไปเพียง 30,000 บาท มีการดำเนินงานไปอย่างเรียบร้อย รวดเร็ว และสนุกสนานเช่นกัน ขณะที่อีกงานใช้ไป 70,000 บาท มีการทะเลาะวิวาท เกือบกวาดล้าง และเมายืดเยื้อไปอีกสามวัน

แน่นอน โดยความเป็นจริงการเลิกเหล้าไม่อาจเป็นกฎข้อบังคับสั่งห้าม ทุกคนทำได้ก็เพียงโน้มน้าวสร้างความสมัครใจเท่านั้น ดังนั้นหมู่บ้านค้ำกลางที่สร้างนโยบายใหม่ให้ตัวเองจึงไม่อาจทำได้ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็นับว่าเป็นผลสำเร็จมากทีเดียวเมื่อสามารถทำให้ลูกบ้านราวแปดสิบเปอร์เซ็นต์ของหมู่บ้านลดละเลิกเหล้าได้

“ครั้งหนึ่งเคยมีคนกินเหล้ามาประท้วงกลางถนนกันเลย แต่ตอนหลังเขาก็มาขอโทษขอโพย เพราะผลดีมันจะเกิดกับใครละ ไม่ใช่คุณหรอกหรือ”

แม้ก้านรัตนาล่าให้ฟังถึงช่วงทำงานพลางหัวเราะ และที่สูดหมู่บ้านที่เคยก่อคดีสะเทือนขวัญ กินเหล้าเฮฮา ส่งเสียงโวยวายยามค่ำคืน บิดมอเตอร์ไซด์แห่ดั่งไปทั้งหมู่บ้าน ได้กลับมาเป็นหมู่บ้านอันสุขสงบอีกครั้ง หมู่บ้านค้ำกลางกลายเป็นหมู่บ้าน

ตัวอย่างที่ทำให้หน่วยงานแทบทุกสารทิศมาดูลาน นักวิชาการ นักศึกษาก็เข้ามาทำการศึกษาวิจัยกันอย่างต่อเนื่อง

คนที่มีความสุขที่สุดก็หาใช่ใครไหนอื่น นอกจากเด็กและสตรีซึ่งเคยต้องรองรับความขมขื่นจากภาวะความมีเมารัฐของผูเป็นหัวหน้าครอบครัวมาอย่างยาวนาน

ไม่ว่าภรรยาของผู้ใหญ่บ้านนาม สมศักดิ์ มีทองแสน

ไม่ว่า ทอง ภรรยาของ ดาว พรณรงค์ ปันทอง

ไม่ว่าภรรยาของใครต่อใครอีกมากมายที่ยังซุกตัวเก็บอยู่ในมุมห้อง ไม่กล้าบอกใครว่าสามีได้ทำร้ายทรมาน ทุกคนได้เก็บความเจ็บปวดไว้ในใจ มาอย่างยาวนานกว่าที่ทุกอย่างจะคลี่คลาย

ที่ว่า...

โซะจะมีเพียงครอบครัวที่สามีตีเมียเท่านั้น ที่สร้างความเจ็บปวดให้แก่คนที่บ้าน แต่ครอบครัวที่แม่เป็นนักตีมีตัวกลางจรรจนั่นก็นับว่าสร้างบาดแผลในใจให้แก่สมาชิกในครอบครัวไม่น้อย

นี่ก็เป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้ผู้หญิงคนหนึ่งสยบแอลกอฮอล์สำเร็จ เริ่มต้นจากสมรภูมิในใจตัวเอง และขยายไปทั้งชุมชน ๒

แรงแจ้วใจอันร้ายลึก

ยี่อณาพลกลับไปก่อนปี 2529

ยังมีครอบครัวน่ารักๆ ครอบครัวหนึ่ง ทั้งผัวและเมียต่างขยันทำมาหากินทั้งคู่ ผัวนั้นเป็นคนรักความสงบ สมถะ ชอบชีวิตสันโดษ ครอบครัวนี้ปลูกบ้านไม่ไกลจากอ่างเก็บน้ำซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยหญ้าเลี้ยงวัวควาย สวนลูกๆ ทั้งสามคนก็ได้วิ่งเล่นแถวนั้น อยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาพ่อแม่ลูกทุกวัน

ครอบครัวนี้พ่อไม่เคยดื่มเหล้าเลย ขณะที่แม่ก็ขยันทำงาน ไม่ว่าจะรับจ้างหรืองานบ้าน แม่ทำได้อย่างไม่มีบกพร่อง ซึ่งจบจบทุกวันนี้ลูกๆ ยังจำรสมือการทำกับข้าวของแม่ได้ดี

แต่ทุกอย่างก็เริ่มเปลี่ยนไปเมื่อแม่ได้เพิ่มบทบาทของตนในการเป็นผู้ใหญ่บ้าน และต่อมาก็เป็นกำนัน ซึ่งผลของการเป็นผู้ใหญ่บ้านทำให้แม่เริ่มดื่มเหล้า และเมื่อเป็นกำนัน แม่ก็ยิ่งดื่มหนักยิ่งกว่าเดิม พร้อมกันนั้น

เมื่อแม่ได้ขอให้พ่อมาเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ่อก็ไม่อาจหนีเงาของสิ่ง มีนมนานี้ได้ ที่สุด ทั้งตัวทั้งเมียจึงกลายเป็นข้าเฝ้าเต็มขั้นทั้งคู่ ปล่อยให้ ภาพความอบอุ่นแต่อดีตกลายเป็นเพียงความทรงจำ

“ตอนนั้นหนูเรียนอยู่สัก ป.4-5 เห็นพ่อกับแม่เฝ้าด้วยกันแล้ว รู้สึกสลดหดหู่อย่างบอกไม่ถูก พ่อแม่เฝ้ากันทุกวัน พ่อไปทาง เมียไปทาง พ่อต่างคนต่างกลับมาก็เฝ้าละ บางทีก็อ้วก พ่ออ้วกทางนั้น เมียอ้วกทางนี้ ไม่มีใครดูใครเลย ลูกๆ ต้องมาเก็บอ้วกให้ พ่อถึงนอนนอน เขาก็จะชวนน้ำ วางข้างตัวคนละขวดเมื่อหัวน้ำ ก็ช่วยตัวเองกินไปจนเช้า”

ปิยะนุช ยืนสุข ลูกสาวกำนันรัตนาที่ปัจจุบันอายุ 33 ปีแล้ว ได้ย้อนภาพความหลังให้ฟัง

แม่กำนันนั้นมีความคิดว่า การตีแม่จะทำให้เธอเป็นที่ยอมรับ ของพวกผู้ชาย ดังนั้นหากพวกผู้ชายตีแม่ได้เธอก็ต้องตีได้ พวกผู้ชายตีแม่ ได้เยอะแค่ไหน เธอจะต้องตีให้เยอะกว่า เพราะว่าเธอกำลังจะมาเป็น หัวหน้าของพวกเขา

“ก่อนแต่งงานเรากินบ้างพอเป็นพิธี แต่ที่กินจริงๆ จังๆ คือ ช่วงเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เพราะเราต้องพิสูจน์ตัวว่าเราทำได้เหมือนผู้ชาย แล้วสังคมผู้ชายมันแบบว่าต้องอยู่ในวงเหล้า เข้าวงเหล้าไม่ได้ มันไม่ได้ ดังนั้นเราต้องออกวงนี้มาวงนั้น ก็ไปเรื่อยๆ ต้องใจป้ำใจใหญ่ มีที่เกี่ยวที่ไหนเขาไปกิน เราก็ไป ถ้าสมัยนั้นมีคาราโอเกะเยอะๆ อย่าง ตอนนี้ สงสัยเราจะไม่ได้เข้าบ้านสักวันแน่เลย ตอนนั้นเขาเรียกบาร์ ผับ เราก็ไปกับกลุ่มผู้ชาย เราก็เฝ้าและเฝ้า”

“เพราะการเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มันต้องกินเหล้า เป็นข้าราชการ จะเข้ากับชาวบ้านได้ก็ต้องกินเหล้าได้ เอาเหล้ามาตั้งวง สุบบุหรี่ สุรานารี แต่เขาไม่ทำอะไรให้เราหรอก เขาแค่พยายามเก็บว่าผู้ชายทำได้ทุกเรื่อง

เราไปเราก็ดูมีสติ เหมือนไปศึกษาอะไรสักอย่างว่าในคัมภีร์เขาทำอะไรกัน”

ด้วยการออกไปเยี่ยมเยียนลูกบ้าน หรือไม่อย่างนั้นก็มีประชุม จึงทำให้แม่กำนันเฝ้าแทบทุกวัน บางครั้งเธอเฝ้าหนักมากกลับมาก ไม่ไหวจนมีคนมาบอกที่บ้านให้ไปปรับ ซึ่งสามีก็จะลากรถขึ้นไปพาเธอใส่รถ กลับมา

“เวลาแม่เฝ้า หนูจะรู้สึกว่ามันไม่ใช่แม่เรา แม่เราไม่ใช่อย่างนี้ เราไม่เคยคิดว่ามันเป็นแม่เลย ถ้าเขาเฝ้า เขาจะพูดมาก พูดไปเรื่อยเปื่อย ประสานเฝ้า แต่พอหายเฝ้าแม่ถึงจะเป็นแม่เราจริงๆ”

สถานการณ์ของครอบครัวก็ยิ่งแย่ลงกว่าเดิมเมื่อพ่อกลายเป็น ข้าเฝ้าอีกคน

“บางทีหนูก็ไปแอบร้องไห้ ทำอะไรไม่ได้ จะไปบอกทำให้เลิกตีแม่ ก็บอกไม่ได้ เพราะเรายังเด็ก ก็ได้แต่มองดู แต่ก่อนพ่อก็ไม่ตีแม่ พ่อมาตีแม่ ตอนเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ่อเมื่อก่อนก็พากันตีแม่แข่งกัน เฝ้าและแทบทุกวัน จากครอบครัวที่เคยอบอุ่น เคยกินข้าวด้วยกัน ทำอะไรร่วมกัน กิจกรรมอะไรต่างๆ ที่นี้พ่อกับแม่ แม่ก็มาเฝ้า กลับมาก็ทะเลาะกัน เกียงกัน ไม่มีใครดูแลใคร ลูกๆ ก็ได้แต่ดูพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ก็ได้แต่เสียใจ หนูก็แอบ มุดอยู่มุมหนึ่งของบ้าน ร้องไห้”

แม่กำนันเองก็ได้พูดถึงสามีของตนว่า

“ก่อนนั้นก็ไม่ค่อยกิน แต่มากินตอนเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพราะมี งานบวช งานบุญ งานอะไรต่อมิอะไร ยิ่งก็จะมีคนยัดเยียดให้กินคนนั้น มั่งคนนี้ มั่ง ชิมมันชิมนี้ กลายเป็นติด ถ้าไปแทนแม่กำนันลืมหูบ้านก็ลืบกิ่ง ถ้าหมู่บ้านหนึ่งมีสี่ห้าวงก็ต้องกินทุกวง กลับมาถึงเฝ้าและ ถ้าไม่กิน เขาก็จะหาว่าดูถูกดูแคลนเขายิ่ง พ่อเขาเป็นคนใจอ่อน ไม่ชอบขัดใจใคร

จากคนดีเลยกลายเป็นคนหมดสภาพ”

คำว่าหมดสภาพของแม่กำนันก็คือ พ่อได้กลายเป็นคนติดเหล้าหนักกระทั่งต้องกินทุกวัน และนอกเหนือจากนั้นแม่กำนันไม่แน่ใจนักว่าแกจะมีโอกาสจะต้องยาเสพติดชนิดอื่นใหม่ เพราะยี่งนานปีสุขภาพก็ทรุดโทรม รถแลบแขนขาถลอกปอกเปิกครั้งแล้วครั้งเล่า กระทั่งเกิดอุบัติเหตุรถชนในปี 2545 ขาหัก รถทับซี่โครงทั้งแถบ ทำให้เลือดตก ต้องดูดเลือดออก ถือว่าเป็นอุบัติเหตุที่ร้ายแรงที่สุดของพ่อ และพ่อต้องพักฟื้นอยู่นาน แต่กระนั้นก็ยังไม่หนักหนาเท่าพ่อเริ่มควบคุมตัวเองไม่ได้เพราะเซลล์สมองถูกทำลาย ประสาทพันเพือน

“แกจะมีอาการสั่นและกระตุก ต้องกินยาควบคุม แต่ก่อนพอรักษาตัวหายแล้วก็กินอีก เป็นอย่างนี้เรื่อยๆ จนวันหนึ่ง แกก็ไม่รู้สีกตัวอีกเลย คราวนี้พ่อส่งตัวไปให้หมอ หมอไม่ให้กินแล้วและก็ให้ยารักษาอาการ หนักมากแล้ว ยิ่งกินก็ไม่ได้”

“อาการก่อนเข้าโรงพยาบาลนั้น แกจะไม่นอนและชอบพอกอาหาร มีปิ่นมีมิด แกชอบบิน และชอบยิงปืนเล่นเวลาเมา พอยึดปืน แกก็เล่นมิดขนาดแกไม่ได้สติ แกไปอูบอวย แกยังจำร้านขายกระสุนปืนได้นะ แกก็ไปซื้อลูกกระสุนมา หรือที่ยี่งไรแกก็ทำได้ แต่แกเลอะเลือนไปเยอะแล้ว ซ้อมมา ทำไมแกก็ไม่รู้ มันเหมือนเคยตัว จำได้จริงๆ ว่าเคยซื้อก็เลยไปซื้ออะไร แบบนี้”

อาการที่หนักที่สุดและทำให้แม่กำนันทั้งลำบากทั้งรันทดใจได้เกิดขึ้นเมื่อคราวที่ต้องไปสัมมนาที่จังหวัดเชียงใหม่ในช่วงปี 2546

“ตอนนั้นมีประชุมที่เชียงใหม่ ไม่มีใครดูแลเลยพาไปเชียงใหม่ด้วย แกก็มีอาการตลอดทาง ต้องขอให้คนบนรถทัวร์เอาน้ำร้อนให้ เพราะแกจะสิ้นตลอด พอไปถึงเชียงใหม่ภูค่า เราก็ปล่อยแกนอนที่นั่น

ส่วนเราก็ไปลั่นกำแพงเพราะมือบวมแม่บ้าน ชาวเขา ให้ความรู้เรื่องสตรีจะ แต่ปรากฏ ว่ากลับมามีอาการกว่า มีปลิงเยอะแยะเลยในโรงแรม คือในอ่างล้างหน้านี้ มันจะสะท้อนเงามือเรียดขึ้นยี่ดล่งนะ เขาเลยคิดว่ามันเป็นปลิง”

“พอตกตอนกลางคืน สักพักแกไปเข้าห้องน้ำ เราก็ไม่รู้เพราะมีสองเตียง นอนคนเดียว สักพักมียามพามาส่งเรารู้ว่าแกออกไป แกไปเพราะแกเห็นบ้านนอกหน้าตาเป็นบ้านร้าง แกก็คิดว่าที่บ้านตนเอง จะไปนอนบ้านหลังนั้น พอเดินลงมาตามบันไดจนถึงชั้นล่าง สติค่อยกลับคืนมา ที่นี้จำหมายเลขห้องได้ ยามเลยพามาส่ง”

“ขาถลันรถทัวร์อีก แกจะลุกดูอยู่เรื่อยๆ คิดว่าสองข้างทางนั้นเป็นบ้าน หรือบางทีก็ดำคนขับรถคิดว่าเขาดำคนที่บ้าน เดียวก็ลุกขึ้นคิดว่ามีใครมานั่งเตียงแกข้างๆ เป็นอย่างนี้ตลอดจนมาถึงเด่นชัย (แพร่) แม่กำนันจะไปเข้าห้องน้ำ แกก็วิ่งตามมา พอตีมีสายโทรศัพท์คล้องคอเรา แกก็ดึงไว้และร้องว่า แม่กำนันจะไปผูกคอตาย เขาเลยไล่เรลงจากรถทั้งคู่

“สามทุ่มแล้วนะตอนนั้น ที่ที่เราลงไม่มีญาติที่ไหน มันเป็นรอบนอกไม่ใช่ในเมือง เราก็ไม่รู้จะเอาอย่างไรดี ไม่รู้จะไปทางไหนได้ แถวนั้นเรามีญาติเสียที่ไหน สามทุ่มแล้วจะไปกินยังงัย ก็พอติรถสองแถวมาถามไปไหน บางคันจะเอาห้าพัน เราก็ไม่มีดั่งค์ เลยขอให้รถไปส่งที่โรงพยาบาลเด่นชัย

“พอไปถึงเราก็ขอห้องพิเศษเลยและขอห้องชั้นล่าง เพราะเคยขอชั้นสี่แล้วแกจะกระโดดลง ขณะกรอกรประวัติแกก็หนีหายอีก เพราะแกเห็นไฟข้างนอกโรงพยาบาลเลยคิดว่ามันเป็นไฟบีม ปตท. ข้างบ้าน ก็คิดว่าจะกลับบ้านเอง ก็หนีหายอีก โอ๊ย! วุ่นวาย ยุ่งจะตาย ลำบาก ออกจะแตกกลั้วแกจะโดนอะไร แถวนั้นแหวเยอะ เราก็กั้วแกจะไปตกเหว เพราะเรา

ไม่รู้พื้นที่เลย”

“ยามและพนักงานแวนนั้นก็ช่วยกันตามหาอีก ลักพักแกกลับมามีดยานอนหลับให้แก แต่เอาไม่อยู่ แกก็ดึงสายน้ำเกลืออะไรออกอีก คิดว่าเป็นร่าข้าวไหลเข้ามาในตัวแก (ร่าอาหารหมู) แกไม่นอน แกะแตะ อุปกรณ์ไฟฟ้าทั้งคืน เราเหนื่อยก็เหนื่อย โมโหก็โมโห”

“อยู่ที่เด่นชัยสองวันก็ให้ที่บ้านนำรถมารับ ทางโรงพยาบาลเลยถามว่าเคยเข้าโรงพยาบาลประสาทไหม เรบอกกว่าเคย เขาบอกให้รีบพาแกไปที่โรงพยาบาลเดิม เพราะยาที่นี่เป็นยานอนหลับธรรมดา ไม่ใช่ยาสำหรับคนประสาทแข็งอย่างนี้ ยาขนาดนี้ทำให้แกหลับไม่ได้ มันต้องเพิ่มขนาด

“พอไปถึงโรงพยาบาลประสาทมหาโพธิ์ดีสี ปรากฏว่าเขายังไม่เปิดทำการ ก็เลยเล่าให้เขาฟัง เขาก็เลยฉีดยาอะไรสักอย่างให้ก่อน แกก็ค่อยนิ่ง เชื่องลง เขาก็บอกว่าให้เรากลับบ้านได้ แต่เราไม่กล้าพากลับ เพราะยังไม่แน่ใจอาการของแก เราก็พาไปบ้านญาติที่อุบลฯก่อน พอถึงบ้านญาติ แกก็คึกอีก เดินเหมือนตัวคิงคอง เสื้อไม่ใส่ อยู่บ้านญาติก็เดินรื้อโน่นนี่ ปกติยาที่ฉีดให้แกนี้แรงมาก ถ้าเป็นคนอื่นเขานอนหลับเป็นเดือนยังได้ แต่แกไม่หลับเลย พอเข้าโรงพยาบาลเปิดเราพาแกไปโรงพยาบาลอีก คราวนี้ทางโรงพยาบาลก็รับไว้ จนถึงเดี๋ยวนี้”

เราแก้ไขอดีตไม่ได้ ต้องแก้ที่ปัจจุบัน

เมื่อถามแม่ก้านว่า เคยนึกเสียใจกับเรื่องราวที่ผ่านมาไหม แม่ก้านตอบว่า เสียใจ แต่อดีตมันแก้ไขอะไรไม่ได้

“ตอนนั้นแม่มักคิดว่าเราได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส เราจะเลิกงานนี้ทั้งหมดแล้ว เราจะมาดูแลครอบครัวแล้ว สังคมมันไม่ให้อะไรกับเราเลย แต่ก่อนเรามักจะคิดว่ากินเพื่อเข้าสังคม กินเพื่อสังคม แล้วถามหน่อยว่า สังคมตอบแทนอะไรเรา ให้อะไรกับเรา”

แต่เมื่อแม่ก้านเริ่มหายโกรธ เธอก็คิดว่าการทำงานกับความเมานั้นเป็นคนละส่วนกัน ไม่เกี่ยวกับเลย ชีวิตที่ผิดพลาดไปเป็นเพราะเหล้า และที่เธอทำให้ครอบครัวกระพองกระพรั่ง ไม่อบอุ่นดังก่อน เป็นเพราะเธอจัดการไม่ได้ตัวเอง หาใช่เพราะสังคมอย่างที่เธอเคยนึกกล่าวโทษไม่

“ไม่เคยร้องไห้เลย ร้องทำไม น้ำตาช่วยอะไรไม่ได้ เพราะอะไร
มันเรียกกลับคืนมาได้ ร้องไปก็ไม่ประโยชน์ เสียใจอยู่ แต่ไม่มีน้ำตา
น้ำตามันแก้ปัญหาไม่ได้ อย่างมากก็แก้ไขในปัจจุบัน ก็ดูแลแทนที่ทำได้
ถ้าเราไม่อยู่ในจุดนี้ แก้ก็ไม่มี”

ความสูญเสียที่แม่ก้านันได้รับนี้ทำให้เธอคิดอย่างจริงจังมากขึ้น
ว่า ทำไมเราไม่สร้างสังคมที่มันให้อะไรดี ๆ กับผู้คน ทำไมต้องให้สิ่งเลวร้าย
เพื่อที่จะมายอมรับกันด้วย ทำไมเราต้องยอมรับสังคมแบบนี้ทั้งที่มันไม่ใช่
อะไรเลย

“กว่าจะรู้จักผ่านมาสิบกว่าปี แก้ไขอะไรไม่ได้ แต่อย่างน้อยเวลานี้
เรามาแรงค์เล็กเหล่า มันอาจจะช่วยครอบครัวคนอื่นได้ มันเกิดจาก
ประสบการณ์ตรงของเรา เหมือนเราได้ทำบุญช่วยคนอื่น เขาจะรับหรือ
ไม่รับก็เรื่องของเขา”

นั่นถือเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้แม่ก้านันเอาใจใส่ต่อ
การทำงานรณรงค์ครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ
ทั้งภาครัฐ เอกชน และลงถึงตัวมวลชนในพื้นที่ เพื่อเข้าไปชักจูงให้ทุกคน
ได้เห็นพิษภัยของเหล่า

ก้านันรตนาได้กระตุ้นให้ลูกบ้านทั้ง 14 หมู่บ้านเล็กเหล้ากันให้ได้
ไม่ว่าจะมากจะน้อยแต่ก็ต้องช่วยกันเลิก บทบาทและความเอาใจใส่อย่าง
จริงจังเป็นที่รู้จักต่อสาธารณะอีกครั้ง เมื่อสื่อมวลชนได้นำเสนอภาพของ
ตำบลแห่งหนึ่งจำนวน 14 หมู่บ้านที่พากันเลิกเหล้า แม่ก้านันได้รับเชิญให้
ไปบรรยายกระบวนการทำงานและวิธีการดูแลสุขภาพ โดยหมู่บ้าน
คากลางเป็นหมู่บ้านนำร่องตัวอย่าง และจบจนทุกวันนี้ หมู่บ้านอื่นๆ ใน
ความดูแลของก้านันรตนา ก็เริ่มที่จะเอาอย่างหมู่บ้านคากลางบ้างแล้ว
อย่างเช่น หมู่บ้านคำสมบูรณ ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน สุระ ปฏิบัติกร ก็เอาใจจริงจัง

แล้วเช่นกัน โดยมีคณะกรรมการซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชายพากันเลิกเป็นตัวอย่าง
ขณะเดียวกัน กับครอบครัวเล็กๆ ครอบครัวหนึ่งนั้น แม้ว่าจะสาย
เกินไปที่ไม่อาจทำให้พ่อกลับคืนมาเป็นปกติ แต่อย่างน้อยลูกๆ ก็ได้แม่
คนเดิมกลับมา เพราะแม่ได้ตัดสินใจเลิกเหล้าอย่างเด็ดขาด

“ช่วงที่พี่ชายบวชเป็นบาทหลวงนี่ละมั้งที่แม่ตัดสินใจเด็ดขาด
แม่คิดของแม่เอง ใจต้องเข้มแข็ง ลูกก็มีครอบครัวแล้ว ลูกชายก็บวชแล้ว
(เป็นพระสงฆ์ในศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก) พี่ชายถามแม่ว่า ลูกก็
บวชแล้ว แม่จะเป็นอย่างนี้อีกหรือ? ท่านก็เลยเลิกตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา”

ปิยะนุช ลูกสาวคนเล็กเล่าด้วยสีหน้าที่สดชื่น

“เคยแกล้งถามแม่เหมือนกันว่าทำไมเลิก แม่บอกว่าอยากเลิก
ดื่มไปก็ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เปลืองเงิน ดื่มไปก็มีแต่ร่างกาย
ทรุดโทรม เราก็อ้วนแล้ว ก็แอบยิ้มอยู่ที่แม่บอกว่าจะเลิก ก็คอยดูเหมือนกัน
ว่าแม่จะพูดแต่ปากหรือเปล่า เราก็คอยสังเกตพฤติกรรมแม่ตลอดว่าโกหก
ลูกหรือเปล่า แอบมองเวลาเขาไปไหนมาไหน ว่าเขาจะแอบกินไหม”

“บางทีพอเขากลับมาเราก็แกล้งเดินสวน สูดกลิ่นดูว่ามีกลิ่นเหล้า
หรือเปล่า พิสูจน์ว่าโกหกลูกหรือเปล่า ไม่ให้เขารู้ตัวหรอก แกล้งทำเป็น
เดินไป แล้วสูด (หัวเราะ) แต่แม่ก็เลิกได้จริงๆ ก็ดีใจมาก เป็นอะไรที่จิตใจ
ที่สุดในชีวิต ในชีวิตนี้ไม่ปรารถนาอะไรอีกแล้ว ปรารถนาแม่คนเดิม คนที่
ไม่ดื่มเหล้า”

ปิยะนุชยังบอกอีกว่า ทุกวันนี้แม่กลับมาเป็นแม่คนเดิมที่ตื่นเช้า
มาทำกับข้าวให้ลูกกินทุกวันแล้ว และแม่ก็ยังช่วยเลี้ยงหลาน ดูแลบ้านช่อง
บางครั้งกลับมาจากทำงานหนึ่งทุ่มสองทุ่มน่าจะเหนื่อย แต่แม่ก็จะมาเปลี่ยน
ช่วยเลี้ยงหลาน บางทีมาตม่น้ำให้อาบ มาทำกับข้าว แม่ขยันและแข็งแรง
มาก ทั้งที่ดื่มเหล้าหนักขนาดนั้น แต่แม่ก็แข็งแรง เธอคิดว่าหากแม่ไม่

ดื่มเหล้า แม้ก็น่าจะสุขภาพดียิ่งกว่านี้

วันที่ฉันเดินทางมาสัมภาษณ์นี้ แม่ก้านั้นไม่อยู่ มีเพียงลูกสาว และพ่อที่แม่จะเซื่องซึม แต่ก็มึ่ปฏิกิริยาตอบรับยามทักทาย พ่อนั่งรับลมเย็นหน้าบ้าน ขณะที่ลูกสาวเฝ้าหน้าร้านขายของชำ พร้อมๆ ไปด้วยการเลี้ยงลูก

ส่วนแม่ก้านั้นยังมีภารกิจแน่นอนหากับช่วงเช้าพรุษาที่หน่วยงานต่างๆ ตั้งเป้าหมายในการรณรงค์ให้เลิกเหล้าช่วงเช้าพรุษาซึ่งก็คือวันรุ่งนี้ โดยแม่ก้านั้นต้องแบ่งภาคการทำงานในช่วงเช้าไปช่วยลูกบ้านที่หมู่บ้านคำสมบูรณ์ ภาคบ่ย์ไปช่วยงานจังหวัด

แต่ว่า... ถึงแม้ภารกิจจะมากมายเพียงไรก็ตาม แม่ก้านั้นก็มั่นใจว่ายังมีเวลาอีกเหลือเพื่อสำหรับการกลับมาดูแลครอบครัว

เข้าวันรสุรดา ๆ วันหนึ่ง

๖ ษาวันนี้

เป็นเพียงวันธรรมดาจ วันหนึ่งเท่านั้น แต่อากาศหนาวเย็นและจำขึ้นกว่าวันอื่นๆ ละองฝนพร่างพรอม และสายหมอกโรยปกคลุมทั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านต่างๆ กำลังพากันรณรงค์เลิกเหล้าเข้าพรุษา แต่หมู่บ้านคำกลางไม่จำเป็นต้องม้งานนี้อีกแล้ว เพราะทุกวันนี้คนในหมู่บ้านก็แทบไม่มีใครกินเหล้า และมันหมอกปีศาจสุราไม่ได้คลี่คลุมหมู่บ้านนี้แล้ว

ดาวออกจากบ้านแต่เช้าเพื่อไปช่วยงานรณรงค์ของหมู่บ้านคำสมบูรณ์ ส่วนทองยังคงอยู่บ้านทำงาน เธอและเขานับถือศาสนาคริสต์ จึงไม่ได้เข้าวัดเช่นคนอื่นๆ ทุกวันนี้เธอและสามีทำงานหนักตัวเป็นเกลียวเพื่อสร้างอนาคตให้กับลูกๆ

เธอเคยเปรยว่า ถ้าหากแต่ก่อนเราไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางกันเสีย
ก่อน ปานนี้เราคงรวยกันแล้ว ทองพุดแล้วหัวเราะ
แต่นั้นนี้อากาศอันสดสวยของเธอก็ได้กลับมาเยี่ยมบ้านแล้ว หลัง
จากที่เธอส่งให้ลูกสาวสองคนไปเรียนโรงเรียนประจำในจังหวัดอุบลราชธานี
ในช่วงที่ชีวิตยุ่งเหยิง

ดอกไม้กลีบบางยังเบ่งบานอยู่หน้าบ้าน เด็กหญิงหลายคนกระเย่อ-
กระแหงแก้มมาชมผมเพื่อเตรียมตัวพื่อน้ำในงานแห่เทียนเข้าพรรษา
มีน้อยคอยประจงจับด้วยเกรงมันจะบอบช้ำ

อยากให้ดอกไม้บานสวยไปนานๆ ก็ต้องระมัดระวัง
คน ก็เป็นเช่นนั้น ❀

